

การบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้า

จากที่กล่าวมาในบทที่ 3 จะเห็นว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และราคาในตัวของสิทธินั้นเอง ดังนั้นจึงเป็นทรัพย์สินที่อาจใช้เป็นหลักประกันทั่วไปได้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 แต่ในแง่ของหลักประกันเฉพาะอย่างแล้วเจ้าของสิทธิไม่อาจนำสิทธิในเครื่องหมายการค้าไปใช้เป็นหลักประกันได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจำนอง จำนำ ดัง เราได้พิจารณาและได้นำเสนอไปแล้วนั้น นอกจากนี้ต่างประเทศยังได้กำหนดให้สิทธิในเครื่องหมายการค้าถือเป็นหลักประกันชนิดหนึ่งด้วย โดยสามารถนำมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้เช่นเดียวกัน จากหลักเกณฑ์ทำให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิซึ่งเราควรจะนำความสำคัญของสิทธิมากกว่าให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าของสิทธิโดยสิ่งที่จะทำการพิจารณาต่อไปก็คือ การบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าว่าจะกระทำได้หรือไม่ คือในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ยอมชำระหนี้ตามคำพิพากษาทำให้เจ้าหนี้ต้องบังคับคดีเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ ถ้าทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นสิทธิในเครื่องหมายการค้า วิธีการบังคับคดีที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะนำมาใช้ได้หรือไม่ ถ้ากระทำได้จะมีวิธีการและขั้นตอนในการบังคับอย่างไร โดยในการศึกษาถึงรายละเอียดเรื่องการบังคับคดีนี้เราจะ ได้ทำการศึกษาโดยอาศัยหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีเป็นหลัก แล้วนำหลักดังกล่าวมาพิจารณาประกอบกับลักษณะของสิทธิในเครื่องหมายการค้า ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 มูลเหตุแห่งการบังคับคดี

การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เป็นวิธีดำเนินการเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง อันเป็นกระบวนการพิจารณาซึ่งดำเนินการภายหลังที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีแล้ว

การดำเนินการสอบสวนพิจารณาเกี่ยวกับการบังคับคดีเป็นอำนาจของศาลและกระทำโดยเจ้าพนักงาน
บังคับคดีอันมีวิธีเกี่ยวกับการปฏิบัติอยู่มาก ซึ่งมีได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มูลเหตุแห่งการบังคับคดีนั้นคือเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ถ้าผู้แพ้คดีหรือ
ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เช่น ชำระหนี้คดีใช้ค่าสินไหมทดแทน ออกไป
จากที่พินาศ งดเว้นการกระทำหรือแก้ไขจัดทำตามคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้าผู้
แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนก็ต้องมีวิธี
การอย่างหนึ่งคือ การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นซึ่งเป็นวิธีดำเนินการเพื่อให้มีการปฏิบัติ
ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในกรณีที่ผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา
หรือคำสั่งโดยดี ทั้งนี้เพื่อให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นผล ให้ผู้ชนะคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำ
พิพากษาได้รับสิทธิอันเกิดจากคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ส่วนในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งที่ไม่ต้องบัง
คับอะไรอีก ผู้ชนะคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ไม่ต้องขอให้บังคับคดี เช่น โจทก์ฟ้องขับไล่
จำเลยออกจากที่พินาศโจทก์จำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันต่อศาล โดยจำเลยยอมให้ที่พิ
พาทเป็นของโจทก์ ดังนี้ที่พินาศก็ตกเป็นของโจทก์ ไม่จำเป็นต้องบังคับคดีอะไรอีก แม้โจทก์จะมีได้บัง
คับคดีภายใน 10 ปีตามมาตรา 271 ก็ทำให้สิทธิของโจทก์ที่ได้ที่พินาศเสียไปไม่ (คำพิพากษา
ฎีกาที่ 883/2508)

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์เบื้องต้นของ
การบังคับคดีไว้ คือ มาตรา 271 ซึ่งบัญญัติว่า

"ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำ
พิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำ
พิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นได้ภายในสิบปีนับแต่วันมีคำ
พิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น"

จากหลักเกณฑ์ในมาตรา 271 ทำให้เห็นได้ว่า ผู้มีอำนาจขอให้บังคับคดีได้ คือ คู่ความหรือบุคคลซึ่ง เป็นฝ่ายชนะคดีซึ่ง เรียกว่า "เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา" ส่วนผู้ที่จะถูกบังคับคดีคือคู่ความหรือบุคคลหนึ่งซึ่ง เป็นฝ่ายแพ้คดี ซึ่ง เรียกว่า "ลูกหนี้ตามคำพิพากษา" ซึ่งในมาตรานี้ไม่ได้บัญญัติว่าผู้ชนะคดีหรือ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้อง เป็น "โจทก์" แสดงว่าผู้ชนะคดีอาจเป็นฝ่ายใดก็ได้ ฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายชนะคดีต้องพิจารณาจากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เช่น ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ก็ได้หมายความว่าจำเลยเป็นผู้ชนะคดีหรือ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา กรณีต้องดูต่อไปว่าเมื่อพิพากษายกฟ้องโจทก์แล้วได้พิพากษาให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนจำเลยหรือไม่ ถ้าพิพากษาให้โจทก์ใช้ด้วยจำเลยก็เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา แต่ถ้าให้ค่าฤชาธรรมเนียมเป็นพับจำเลยก็ไม่เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา นอกจากนี้ในมาตรานี้ยัง ได้บัญญัติถึงกำหนดเวลาในการบังคับคดีว่าถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่ง เป็นฝ่ายแพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่ง เป็นฝ่ายชนะคดีหรือ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแสดงว่าถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นหมดแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ไม่มีอะไรจะขอบังคับแต่ถ้าไม่ปฏิบัติตามคือไม่ปฏิบัติตามเพียงบางส่วนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ชอบที่จะขอให้บังคับคดีได้ แต่ต้องขอให้บังคับคดีภายใน 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษา

การบังคับคดีที่ผู้ชนะคดีชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่า การบังคับคดีจะกระทำนอกเหนือหรือผิดไปจากคำพิพากษาหรือคำสั่งมิได้หากบังคับคดีนอกเหนือหรือผิดไปจากคำพิพากษาหรือคำสั่ง ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนได้

4.2 ขั้นตอนและวิธีการในการบังคับคดี

4.2.1 ขั้นตอนในการบังคับคดี

ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าการบังคับคดีนั้นจะกระทำได้อต่อเมื่อศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามชำระหนี้ซึ่งการที่จะบังคับให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามคำพิพากษานั้นมิใช่ว่าเมื่อศาลพิพากษาแล้ว ก็อาจจะบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือฝ่ายแพ้ปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ทันทีหาไม่ ในกรณีนี้จะต้องมีการดำเนินการกระบวนพิจารณาตามขั้นตอนอีก 2 ประการคือ

4.2.1.1. การออกคำบังคับ

4.2.1.2. การออกหมายบังคับคดี

ซึ่งสามารถแยกพิจารณาในรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

4.2.1.1. การออกคำบังคับ

เหตุที่ต้องออกคำบังคับเนื่องมาจากเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องออกคำบังคับเพราะคำพิพากษาหรือคำสั่ง เป็นเพียงคำวินิจฉัยข้อโต้เถียงและชี้ขาดถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่ความเท่านั้น ไม่มีสภาพบังคับแต่อย่างใด แต่มิใช่ว่าทุกเรื่องศาลจะต้องออกคำบังคับ เฉพาะเมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมีกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดีกัน หมายถึงคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมีการกำหนดให้คู่ความฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติตามชำระหนี้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เช่น พิพากษาให้จำเลยชำระ เงินจำนวนหนึ่งแก่โจทก์พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียม เป็นต้น

ในเรื่องของคำบังคับนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติไว้ในมาตรา 272 ว่า

"ถ้าศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งก็ให้ศาลมีคำบังคับกำหนดวิธีที่จะปฏิบัติตามคำบังคับนั้น

ไว้ให้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้นำส่งคำบังคับไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษา เว้นแต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้อยู่ในศาลในเวลาที่ศาลมีคำบังคับนั้นและศาลได้สั่งให้ลงลายมือชื่อไว้ เป็นสำคัญ"

จากบทบัญญัติ มาตรา 272 ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วการที่จะบังคับได้จะต้องมีการออกคำบังคับให้จำเลยปฏิบัติตามคำพิพากษาในกำหนดเวลาหรือเงื่อนไขเสียก่อน จึงสรุปถึงความหมายของคำว่า "คำบังคับ" ได้ดังนี้คือ คำสั่งของศาลที่ส่งแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยกำหนดวิธีที่จะปฏิบัติไว้ทั้งระยะเวลาและเงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่จำเป็นกับกำหนดวิธีบังคับไว้ในตอนท้ายว่า ถ้าผู้ต้องคำบังคับไม่ปฏิบัติตามผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์หรือถูกจับและจำขังตั้งที่บัญญัติไว้ในภาค 4 ลักษณะ 2 หมวด 21

ในการออกคำบังคับนี้ศาลอาจจะกำหนดในเวลาที่อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ได้เพราะถ้าคู่ความมาศาล ศาลจะออกคำบังคับแก่คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไปพร้อมกันโดยเขียนบันทึกต่อบันทึกการอ่านคำพิพากษาที่หน้าสำนวนหรือรายงานกระบวนการพิจารณาว่า "บังคับคดีภายใน...วัน หากไม่ปฏิบัติตามอาจถูกยึดทรัพย์ ถูกจับ และจำขัง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง" แล้วให้คู่ความทุกฝ่ายเซ็นชื่อและผู้พิพากษาก็ได้เซ็นชื่อไว้ด้วย ดังนี้ถือว่าศาลมีคำบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว

ในกรณีที่คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีหรือฝ่ายที่มหนะที่จะต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งไม่มาฟังคำพิพากษาศาลก็ไม่อาจออกคำบังคับแก่คู่ความดังกล่าวในขณะนั้นได้ แม้การออกคำบังคับจะเป็นหน้าที่ของศาลแต่ทางปฏิบัติศาลจะไม่ออกคำบังคับส่งให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเองจนกว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะร้องขอเข้ามา ในกรณีนี้จึงต้องมีการส่งคำบังคับแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 พัทธน์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การบังคับคดี, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ตุลาคม 2533), หน้า 151.

4.2.1.2. การออกหมายบังคับคดี

เมื่อระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ เพื่อให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำบังคับได้ล่วงพ้นไปแล้ว ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ยอมปฏิบัติตามคำบังคับนั้นก็เป็นเรื่องที่จะต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี แต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการบังคับต่อไป

การขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีนั้นปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 275 ซึ่งบัญญัติว่า

"ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะขอให้บังคับคดีให้นับคำขอฝ่ายเดียวต่อศาล เพื่อให้ออกหมายบังคับคดี คำขอนั้นให้ระบุโดยชัดแจ้ง

1. คำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งจะขอให้มีการบังคับคดีตามนั้น
2. จำนวนหนี้ที่ยังมิได้ชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น
3. วิธีการบังคับคดีซึ่งขอให้ออกหมายนั้น"

"หมายบังคับคดี" คือคำสั่งของศาลที่ตั้งเจ้าพนักงาน (เช่น เจ้าพนักงานกรมบังคับคดีหรือจำศาล) เป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง²

การข้อออกหมายบังคับคดีนี้ตามมาตรา 275 บัญญัติให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีได้ แต่มิได้เป็นการบังคับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาให้ต้องขอหมายบังคับคดีทันที

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2 ประพนธ์ ศาตะมาน, "คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, พิมพ์ครั้งที่ 2

(กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 130.

กรณีที่จะมีการออกหมายบังคับคดีได้ต้อง เป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการทาง เจ้าพนักงาน บังคับคดีเท่านั้น เช่น การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ส่วนกรณีที่ไม่ต้องดำเนินการทาง เจ้าพนักงานบังคับคดี เช่น คำพิพากษาที่ให้จำเลยโอนที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์หากไม่ปฏิบัติตามให้ถือเอาคำพิพากษาเป็นการแสดงเจตนาของจำเลย เมื่อจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำบังคับโจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจร้องขอให้ศาลมีหนังสือแจ้ง เจ้าพนักงานที่ดินจัดการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงทะเบียนที่ดินพิพาทให้ชื่อโจทก์ เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ต่อไป

เมื่อศาลออกหมายบังคับคดีให้แล้วศาลมีหน้าที่แจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ เว้นแต่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะได้นำหมายไปให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเอง ในทางปฏิบัติเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะนำหมายไปให้เจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ในต่างจังหวัดที่จำศาลเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ต้องปฏิบัติเช่นนั้น เพราะจำศาลปฏิบัติหน้าที่อยู่ในศาลจะรับทราบคำสั่งหมายบังคับคดีได้ทันที ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นถ้าศาลมีคำสั่งให้ส่งสำเนาหมายบังคับคดีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีหน้าที่จัดการส่ง ถ้าศาลมิได้มีคำสั่งเช่นนั้นก็ไม่ต้องส่ง แต่เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีจะไปจัดการบังคับคดีตามหมายนั้น เช่น ยึดทรัพย์สิน ต้องแสดงหมายนั้นต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินที่ยึดซึ่งพบในขณะที่ทำการยึด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2226/2523)

- อำนาจและหน้าที่ของ เจ้าพนักงานบังคับคดี

ในการบังคับคดีที่ต้องมีการบังคับคดีโดย เจ้าพนักงานบังคับคดีศาลซึ่งออกหมายบังคับคดีตั้ง เจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อทำการบังคับคดีต่อไป ถ้ากรณีบังคับให้ชำระ เงิน เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจและหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278, 282 บัญญัติไว้โดยอำนาจหน้าที่ของ เจ้าพนักงานบังคับคดีกฎหมายให้เริ่มตั้งแต่วันที่ได้นำหมายบังคับคดีให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ถ้าหมายบังคับคดีมิได้ส่ง เพราะศาลมิได้มีคำสั่งให้ส่งหมายนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือ เพราะลูกหนี้ตามคำพิพากษานำเงินหรือทรัพย์สินมาชำระให้เสียก่อนก็ให้เริ่มตั้งแต่วันออกหมายบังคับคดี มีผลว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจรับเงินหรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตาม

คำพิพากษานำมาชำระในฐานะ เป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ทันที รวมทั้งดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่ต้องแสดงหมายบังคับคดีให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทราบด้วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (4) ได้ให้นิยามของคำว่า

"เจ้าพนักงานบังคับคดี" ว่าเจ้าพนักงานศาลหรือพนักงานอื่นผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้ อยู่ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ตามบทวิเคราะห์ที่ศัพท์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า "เจ้าพนักงานบังคับคดี" ได้แก่ บุคคล 2 ประเภทคือ 1. เจ้าพนักงานศาล 2. พนักงานอื่น แต่บุคคลทั้งสองประเภทนี้จะต้องเป็นผู้มีอำนาจอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ในส่วนของอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 278 บัญญัติว่า "ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งภาคนี้ว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี นับแต่วันที่ได้ส่งหมายบังคับคดีให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือถ้าหมายนั้นมิได้ส่งนับแต่วันออกหมายนั้นเป็นต้นไป ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะ เป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอันที่จะรับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้นำมาวางและออกใบรับให้ กับมีอำนาจที่จะยึดหรืออายัดและยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้และมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินเช่นว่านี้ออกขายทอดตลาดทั้งมีอำนาจที่จะจำหน่ายทรัพย์สินหรือเงินรายได้จากการนั้น และดำเนินวิธีการบังคับทั่ว ๆ ไปตามที่ศาลที่ได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี

ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้รับผิดชอบในการรักษาไว้โดยปลอดภัยซึ่ง เงินหรือทรัพย์สิน หรือเอกสารทั้งปวงที่ยึดมาหรือได้ชำระหนี้หรือส่งมอบให้แก่เจ้าพนักงานตามหมายบังคับคดี

ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบันทึกแล้วรักษาไว้ในที่ปลอดภัยซึ่งวิธีการบังคับทั้งหลายที่ได้จัดทำไปแล้วรายงานต่อศาลเป็นระยะ ๆ ไป"

จากบทบัญญัติมาตรา 278 อาจจะแยกพิจารณาถึงอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดังนี้

1. มีอำนาจในฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่จะรับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้นำมาวางและมีหน้าที่ออกใบรับให้ เงินหรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษานำมามอบให้เจ้าพนักงานบังคับคดีถือว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับไว้แล้วตั้งแต่วันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีรับไว้
2. มีอำนาจที่จะยึดหรืออายัดและยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ซึ่งรวมถึงการมอบหมายให้ผู้อื่นยึดถือไว้แทนด้วย
3. มีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ยึดหรืออายัดไว้ออกขายทอดตลาด
4. มีอำนาจที่จะจำหน่ายทรัพย์สินหรือเงินรายได้จากการขายทอดตลาด
5. มีอำนาจดำเนินวิธีบังคับทั่ว ๆ ไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี
6. มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาไว้โดยปลอดภัยซึ่ง เงินหรือทรัพย์สินหรือ เอกสารทั้งปวงที่ยึดมาหรือได้ชำระหนี้หรือส่งมอบให้แก่เจ้าพนักงานตามหมายบังคับคดี
7. มีหน้าที่ทำบันทึกแล้วรักษาไว้ในที่ปลอดภัยซึ่งวิธีการบังคับทั้งหลายที่ได้จัดทำไป และรายงานต่อศาลเป็นระยะ ๆ ไป

4.2.2 วิธีการบังคับคดี

วิธีการบังคับคดีเพื่อให้บรรลุผลตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง จะกระทำโดยวิธีการอย่างไรนั้น ต้องพิจารณาจากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลซึ่ง จากลักษณะของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล จะมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. กรณีที่การบังคับคดีให้ชำระ เงิน
2. กรณีที่การบังคับคดีให้รับไว้หรือต้องออกไปหรือต้อง รื้อถอนสิ่ง บล็อกสร้าง
3. กรณีที่การบังคับคดีให้กระทำการหรือละ เว้นการกระทำ

แนวของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้ง 3 ประการนั้นจะมีผลในการบังคับคดีต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายว่าต้องการบังคับในส่วนไหนโดยขึ้นอยู่กับคำพิพากษาของศาลซึ่งในส่วนที่จะ เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีกับสิทธิใน เครื่องหมายการค้า นั้นจะเป็นกรณีของการบังคับคดีให้ชำระ เงิน ฉะนั้น วิทยานันท์ฉบับนี้จะทำการพิจารณา เฉพาะในส่วนที่ 1 ที่ว่ากรณีที่การบังคับให้ชำระ เงินเท่านั้น เพราะ เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดของการบังคับคดีกับสิทธิใน เครื่องหมายการค้า

กรณีที่การบังคับคดีให้ชำระ เงิน

ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่ง ได้กำหนดให้ชำระ เงินจำนวนหนึ่งนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 ได้บัญญัติให้ เจ้าพนักงานบังคับคดีรวบรวมเงินให้พอชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นโดยมีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 282 "ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่ง ได้กำหนดให้ชำระ เงินจำนวนหนึ่งภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตราต่อไปนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจที่จะรวบรวมเงินให้พอชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยวิธียึดหรืออายัดและ ขายทรัพย์สินของ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามบทบัญญัติใน

ลักษณะ คือ

- (1) โดยวิธียึดและขายทอดตลาดสิ่งทรมทรัพย์อันมีรูปร่างและอสังหาริมทรัพย์
- (2) โดยวิธีอายัดสิ่งทรมทรัพย์อันมีรูปร่างและอสังหาริมทรัพย์รวมทั้งสิทธิที่บังอันมีอยู่ในทรัพย์เหล่านั้น ซึ่งบุคคลภายนอกจะต้องส่งมอบหรือโอนมาซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาในภายหลัง และเมื่อได้ส่งมอบหรือโอนมาแล้วเอาทรัพย์สินหรือสิทธิเหล่านั้นออกขายหรือจำหน่าย ในกรณีเช่นว่านี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจยึดบรรดาเอกสารทั้งปวงที่ทำให้สิทธิแก่ลูกหนี้ในอันที่จะได้รับส่งมอบหรือรับโอนทรัพย์สินหรือสิทธิ เช่นว่านั้น
- (3) โดยวิธีอายัดเงินที่บุคคลภายนอกจะต้องชำระให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในภายหลังแล้วเรียกเก็บตามนั้น ในกรณีเช่นว่านี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจที่จะยึดบรรดาเอกสารทั้งปวงที่ทำให้สิทธิแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่จะได้รับชำระเงิน เช่นว่านั้น
- (4) โดยวิธียึดเอกสารนั้น ๆ ทั้งปวง เช่น สัญญากระทำกรณต่าง ๆ ซึ่งได้ชำระเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้ว ซึ่งการบังคับตามสัญญา เช่นว่านี้อาจที่จำนวนหรือราคาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเพื่อที่จะนำบทบัญญัติแห่งมาตรา 310 (4) มาใช้บังคับ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ทรัพย์สินที่เป็นของภรรยาหรือที่เป็นของบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้นั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจยึดหรืออายัดและเอาออกขายได้ตามที่บัญญัติไว้ข้างบนนี้"

บทบัญญัติแห่งมาตรา 282 นี้บัญญัติถึงวิธีการบังคับคดีในกรณีคำพิพากษาหรือคำสั่งกำหนดให้ผู้แพ้คดีชำระเงินจำนวนหนึ่ง โดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้รวบรวมเงินให้พอชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ทั้งนี้โดยวิธีการยึดหรืออายัดและขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยในการรวบรวมเงินให้พอชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของลูกหนี้ ดังจะแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. การยึดทรัพย์สิน
2. การอายัดทรัพย์สิน

1. การยึดทรัพย์สิน

การยึดทรัพย์สินคือ การเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาไว้ในความดูแลรักษาของเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อดำเนินการตามกฎหมายให้บรรลุผลตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล (คำพิพากษาฎีกาที่ 187/2490)

1.1 ทรัพย์สินที่จะยึดได้

มาตรา 282 วรรคแรกบัญญัติว่า ".....เจ้าพนักงานบังคับคดียอมมีอำนาจที่จะรวบรวมเงินให้พอชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยวิธียึดหรืออายัด และขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา..." และมาตรา 283 วรรคแรก บัญญัติว่า "...เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะยึดหรืออายัดหรือขายบรรดาทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา..." ดังนั้นทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดได้ต้อง เป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษามีส่วนเป็นเจ้าของด้วยจะยึดทรัพย์สินของบุคคลอื่นไม่ได้ ดังนั้นทรัพย์สินที่จะยึดได้มีดังต่อไปนี้คือ

ก. ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งได้แก่

1. อสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์อันมีรูปร่างทั้งหมดของลูกหนี้ เช่น ที่ดิน ไร่ ไร่นา วิทยุ โทรทัศน์ จักรเย็บผ้า ชุดรับแขก โต๊ะรับประทานอาหาร รวมทั้งเงินสด นาฬิกาข้อมือ สายสร้อย แหวน ต่างหู

2. เอกสารอื่น ๆ เช่น สัญญาการทำงานซึ่งได้ชำระเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้วซึ่งการบังคับตามสัญญา เช่นว่านี้อาจมีจำนวนหรือราคาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เช่น ลูกหนี้ทำหนังสือว่าจ้างผู้รับเหมามาให้ก่อสร้างบ้านในอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้เพิ่มอีกหนึ่งหลัง

ตามสัญญาลูกหนี้ชำระค่าจ้างไปหมดหรือบางส่วนแล้วสัญญาเช่นว่านี้เป็นที่เห็นได้ว่า ถ้าได้บังคับให้ผู้
รับเหมาปฏิบัติตามสัญญาก็จะ เป็นการที่จำนวนหรือราคาทรัพย์สินของลูกหนี้ กล่าวคือ ลูกหนี้จะมีเรือน
เพิ่มขึ้นในสิ่งหาทรัพย์สินอีกหลังหนึ่ง ราคาทรัพย์สินก็จะเพิ่มขึ้นด้วยตามตัว

นอกจากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่จะทำการยึดได้แล้ว มาตรา 282 วรรค
ท้ายได้มีบัญญัติว่า "เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ทรัพย์สินที่เป็นของภรรยาหรือที่เป็นของบุตรผู้เยาว์
ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือ
เป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้นั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจยึดทรัพย์สินหรืออา
ยัดและ เอาออกขายได้ตามที่บัญญัติไว้ข้างบนนี้"

ดังนั้นทรัพย์สินที่ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะทำการยึดได้ก็ยิ่งรวมถึง

ข. ทรัพย์สินของภรรยาของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และ

ค. ทรัพย์สินของบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

โดยที่ทรัพย์สินที่เป็นของภรรยาของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและของบุตรผู้เยาว์

ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดและ เอาออกขายได้อย่าง เป็นทรัพย์สินของลูก
หนี้ตามคำพิพากษามาบทบัญญัติดังกล่าวนี้จำกัดไว้เป็น 2 ประเภทคือ

1. ทรัพย์สินซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

2. ทรัพย์สินซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตาม
คำพิพากษาได้

1.2 วิธีการยึดทรัพย์สิน

การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ได้แบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ

- ก. การยึดเอกสารและสิ่งหามทรัพย์มีรูปร่าง
 ข. การยึดต่อสิ่งหามทรัพย์

ก. การยึดเอกสารและสิ่งหามทรัพย์มีรูปร่าง

การยึดเอกสารและสิ่งหามทรัพย์มีรูปร่าง ก็คือการที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาขอให้ศาล
 ออกหมายบังคับคดีโดยมีบัญชีทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าหน้าที่จะนำยึด หลักทั่วไปของการยึด
 ก็คือการนำเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามา เก็บรักษาไว้ให้อยู่ในอำนาจบังคับของ เจ้า
 พนักงานบังคับคดี การยึดเอกสารและสิ่งหามทรัพย์มีรูปร่างในมาตรา 303 บัญญัติถึงวิธียึดไว้ดังนี้

"การยึดเอกสารและสิ่งหามทรัพย์มีรูปร่างของลูกหนี้ตามคำพิพากษานี้ให้เจ้าพนักงาน
 บังคับคดีจัดทำโดย

- (1) นำเอาเอกสารหรือทรัพย์สินนั้นมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใดตาม
 ที่เห็นสมควร และแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ หรือ
- (2) มอบไว้ในความอารักขาของลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยความยินยอมของ เจ้าหนี้
 ตามคำพิพากษา หรือมอบไว้ในความอารักขาของบุคคลอื่นใดซึ่งครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่และแจ้ง
 การยึดให้ลูกหนี้หรือบุคคล เช่นว่านั้นทราบกับต้องกระทำการยึดนั้นเห็นประจักษ์แจ้ง โดยการประทับ
 ตราหรือกระทำโดยวิธีอื่นใดที่สมควร..."

จากบทบัญญัติในมาตรา 303 นั้นสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้คือ

- (1) นำเอาเอกสารหรือสิ่งหามทรัพย์นั้นมาไว้
- (2) แจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ

- (1) นำเอาเอกสารหรือสิ่งหามทรัพย์นั้นมาไว้

วิธีปฏิบัติในการยึดเอกสารหรือสิ่งหามทรัพย์มีรูปร่างนั้น ต้องยึดโดยนำเอาเอกสาร

หรือสั่งห้ามทรัพย์สินนั้นมาใช้ ส่วนการรักษาทรัพย์สิน เจ้าพนักงานบังคับคดีจะนำเอกสารหรือสั่งห้ามทรัพย์สินนั้นมาใช้รักษาไว้ทำได้ก็ได้ ปกติเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินดังกล่าวแล้วก็นำมาเก็บรักษาไว้ที่กรมบังคับคดีหรือที่ศาล แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินซึ่งลำบากต่อการขนย้ายก็อาจมอบให้บุคคลที่สมควรดูแลรักษาไว้ ซึ่งมาตรา 303 ได้บัญญัติถึงบุคคลที่ดูแลรักษา คือ (ก) บุคคลอื่นตามมาตรา 303(1) (ข) ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินตามมาตรา 303 (2) โดยมีข้อสังเกตอยู่ว่าถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีจะมอบให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้รักษาทรัพย์สินจะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก่อน แต่ถ้ามอบให้ผู้ครอบครองทรัพย์สินเป็นผู้รักษาทรัพย์สินก็ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแต่จะต้องมีเครื่องหมายแสดงการยึดให้ประจักษ์ โดยการประทับตราหรือโดยวิธีอื่นใดตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร

(2) แจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ

ในการยึดทรัพย์สิน เจ้าพนักงานบังคับคดีผู้ยึดทรัพย์สินต้องแสดงหมายบังคับคดีต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษา ถ้าไม่ปรากฏตัวก็แสดงต่อบุคคลที่อยู่ในสถานที่นั้น เมื่อยึดทรัพย์สินแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งการยึดหนี้ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบอีก การแจ้งการยึดก็ปฏิบัติเช่นเดียวกับการส่งคำคู่ความหรือเอกสาร ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 79 คือ ถ้าไม่สามารถจะทำได้ก็ปิดประกาศแจ้งการยึดไว้ ณ สถานที่ยึด และที่กรมบังคับคดีหรือที่ศาลในกรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษาย้ายภูมิลำเนา ไม่ทราบว่าไปอยู่ที่ใด เจ้าพนักงานบังคับคดีจะประกาศทางหนังสือพิมพ์ก็ได้ ถ้ายึดจากบุคคลอื่นซึ่งครอบครองทรัพย์สินนั้นก็แจ้งให้บุคคลนั้นทราบตามทางปฏิบัติเมื่อยึดทรัพย์สินเสร็จแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ปิดประกาศยึดทรัพย์สินไว้ ณ สถานที่ยึดโดยเปิดเผย ถ้าปฏิบัติได้ดังกล่าวแล้วก็ถือว่าเป็นการแจ้งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบแล้ว

ข. การยึดต่อสิ่งห้ามทรัพย์สิน

การยึดต่อสิ่งห้ามทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ได้แก่ ที่ดิน บ้าน อาคาร หรือทรัพย์สินที่เป็นส่วนควบของที่ดิน ซึ่งตามปกติมักจะแสดงกรรมสิทธิ์ในทางทะเบียนและมีหนังสือ

สำหรับทรัพย์สินนั้นด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติถึงเรื่องนี้ไว้ในมาตรา 304 วรรคแรก ว่า

"การยึดสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานี้ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำโดยนำเอาหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้นมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร และแจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินผู้มีหน้าที่ทราบ ให้เจ้าพนักงานที่ดินบันทึกการยึดไว้ในทะเบียน ถ้าหนังสือสำคัญยังไม่ได้ออกหรือนำมาแสดงไม่ได้หรือหาไม่พบ ให้ถือว่าการที่ได้แจ้งการยึดต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินนั้นเป็นการยึดตามกฎหมายแล้ว ..."

จากบทบัญญัติมาตรา 304 วรรคแรกสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

- (1) นำหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินมาไว้
- (2) แจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ
- (3) แจ้งการยึดให้เจ้าพนักงานที่ดินทราบ

- (1) นำหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินมาไว้

การยึดสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามมาตรา 304 นี้ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำโดยนำเอาหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้นมาฝากไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร ปกติเจ้าพนักงานบังคับคดีเก็บรักษาไว้เอง

กรณีสังหาริมทรัพย์ไม่มีหนังสือสำคัญ เพราะไม่มีหรือนำมาแสดงไม่ได้หรือหาไม่พบ

มาตรา 304 ให้ถือว่าการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งการยึดต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าพนักงานที่ดินนั้นเป็นการยึดโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว

(2) แจ้งการยัดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

มาตรา 304 บัญญัติให้แจ้งการยัดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบเช่นเดียวกับมาตรา 303 โดยมีวิธีแจ้งการยัดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

(3) แจ้งการยัดให้เจ้าพนักงานที่ดินทราบ

การยัดสั่งชำระทรัพย์ต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานที่ดินทราบด้วย โดยเจ้าพนักงานที่ดินบันทึกการยัดไว้ในทะเบียน ถ้าหนังสือสำคัญยังไม่ได้ออกหรือนำมาแสดงไม่ได้หรือหาไม่พบ เพียงแต่แจ้งเจ้าพนักงานที่ดินและลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ถือว่าเป็นการยัดโดยชอบแล้ว

2. การอายัดทรัพย์สิน

การอายัดทรัพย์สิน คือ การที่ศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งมิให้บุคคลภายนอกทำการโอนหรือชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ในคดี แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี กรณีที่จะเกิดการอายัดขึ้นได้ก็เพราะลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งไม่ชำระหนี้ตามคำบังคับมีสิทธิเรียกร้องที่จะให้บุคคลภายนอก

(1) ชำระเงินจำนวนหนึ่ง (2) ให้ส่งมอบสิ่งของ หรือ (3) มีสิทธิเรียกร้องอย่างอื่น

2.1 ทรัพย์สินที่จะอายัดได้

เจ้าพนักงานบังคับคดีจะอายัดอะไรได้บ้างนั้นมีบัญญัติอยู่ในมาตรา 282(2) และ (3) ดังต่อไปนี้

- ก. สิ่งทามทรัพย์อันมีรูปร่างและอสังหาริมทรัพย์รวมทั้งสิทธิที่พึงปวงอันมีอยู่ในทรัพย์เหล่านั้น ซึ่งบุคคลภายนอกจะต้องส่งมอบหรือโอนมายังลูกหนี้ตามคำพิพากษาในภายหลัง
- ข. เงินที่บุคคลภายนอกจะต้องชำระให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในการอายัดเงินนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจที่จะยึดบรรดาเอกสารที่พึงปวงที่ให้สิทธิแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่จะรับชำระเงินเช่นว่านั้น

จาก ก. และ ข. ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถแยกออกเป็นข้อย่อย ๆ เพื่อสะดวกแก่การทำ
ทำความเข้าใจได้ดังนี้

1. สิ่งทรมทรัพย์ที่มีรูปร่าง
2. อสังหาริมทรัพย์
3. สิทธิที่บังอันมีอยู่ในทรัพย์
4. เงิน

โดยที่ทรัพย์รวมถึงสิทธิทั้ง 4 ประเภทนี้เป็นทรัพย์หรือสิทธิที่บุคคลภายนอกจะต้องส่งมอบ
หรือโอนหรือจะต้องชำระให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ดังนั้นวิธีการอายัดจึงแตกต่างกันออกไปตาม
ลักษณะแห่งทรัพย์และสิทธิซึ่ง เราจะได้ทำการพิจารณาต่อไปในเรื่องของวิธีอายัด

จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 วรรคสุดท้ายซึ่ง
บัญญัติว่า "เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ทรัพย์สินที่เป็นของภรรยาหรือที่เป็นของบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้
ตามคำพิพากษาซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นทรัพย์สิน
ที่อาจจะบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้นั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจยึดหรืออายัดและ เอาออก
ขายได้ตามที่บัญญัติไว้ข้างบนนี้"

ดังนั้นในกรณีของการอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอำนาจของ เจ้าพนักงาน
งานบังคับคดีที่จะอายัดทรัพย์มีไม่แต่เฉพาะทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้น แต่ครอบคลุมไป
ถึงทรัพย์สินของบุตรและภรรยาของลูกหนี้ตามคำพิพากษาด้วย ดังหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วในเรื่อง
การยึดทรัพย์ของลูกหนี้

2.2 วิธีอายัด

จากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า ในกรณีของการอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น จะมีวิธีการอายัดที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะแห่งทรัพย์สินและสิทธิซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

ก. วิธีอายัดเงินและสิ่งหามทรัพย์สินมีรูปร่าง

เมื่อปรากฏว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิที่จะได้รับชำระ เงินหรือสิ่งหามทรัพย์สินมีรูปร่าง รวมทั้งสิทธิที่บังในสิ่งหามทรัพย์สินนั้นจากบุคคลภายนอก เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือศาลก็จะมีคำสั่งเป็นหนังสือถึงบุคคลภายนอกห้ามมิให้ชำระหรือส่งมอบสิ่งหามทรัพย์สินรวมทั้งสิทธิต่าง ๆ ในสิ่งหามทรัพย์สินนั้นแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแต่ให้ชำระหรือส่งมอบต่อศาลหรือต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี

ในการอายัดเงินหรือสิ่งหามทรัพย์สินมีรูปร่างนี้ถ้าปรากฏว่ามีเอกสารที่ให้สิทธิแก่ลูกหนี้ที่จะได้รับชำระ เงินเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจที่จะยึดเอาเอกสารต่าง ๆ เช่นว่านั้นมาด้วยมาตรา 282(3) หรือถ้าปรากฏว่ามีเอกสารที่ให้สิทธิแก่ลูกหนี้อื่นที่จะได้รับส่งมอบสิ่งหามทรัพย์สินมีรูปร่าง เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจที่จะยึดเอกสาร เช่นว่านั้นมาได้ ฉะนั้นในการอายัดเงินหรือสิ่งหามทรัพย์สินมีรูปร่างนี้อาจจะอายัดได้โดยมีเอกสารที่ให้สิทธิหรือไม่มีเอกสารที่ให้สิทธิก็ได้

เกี่ยวกับการอายัดเงินหรือสิ่งหามทรัพย์สินมีรูปร่างมีข้อสังเกตอยู่ 4 ประการคือ

1. สิทธิเรียกร้องให้ชำระ เงินหรือสิ่งของที่เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจจะอายัดจะต้องมิใช่สิทธิเรียกร้องที่ระบไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 310(1), (2) ซึ่งได้แก่

- 1.1 พันธบัตรและหลักทรัพย์ที่เป็นประกันซึ่งออกให้แก่ผู้กู้หรือในนามของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

1.2 ตราสารเปลี่ยนมือ

เหตุที่การอายัดไม่รวมถึงสิทธิเรียกร้องทั้งสองข้อนั้น เพราะสิทธิเรียกร้องนั้นมิใช่การโดยเฉพา และเจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องทำการยึดมิใช่อายัดและเมื่อยึดมาแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องขออนุญาตต่อศาลขายพันธบัตรหรือตราสารเปลี่ยนมือเหล่านั้น เช่นเดียวกับทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ยึดมาได้

2. การอายัดเงินหรือสิ่งหามทรัพย์มีรูปร่างรวมทั้งสิทธิในสิ่งหามทรัพย์นั้นอาจอายัดได้โดยศาลและเจ้าพนักงานบังคับคดี กล่าวคือ ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ยึดก็ปฏิบัติตามมาตรา 310(3) แต่ถ้าศาลเป็นผู้ยึดก็เป็นการปฏิบัติตามมาตรา 311 วรรคแรก

3. คำสั่งอายัด เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือศาลอาจออกให้ได้ไม่ว่าหนี้ของบุคคลภายนอกจะมีข้อโต้แย้งหรือมีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขหรือมีกำหนดจำนวนไว้แน่นอนหรือไม่ ตามบทบัญญัติมาตรา 311 วรรคสอง

4. การอายัดสิทธิเรียกร้องให้ชำระเงินเป็นคราว ๆ นั้นให้รวมถึงจำนวนเงินที่ถึงกำหนดชำระภายหลังการอายัดด้วย

ถ้าสิทธิเรียกร้องให้ชำระเงินมีการจำนองเป็นประกัน การอายัดให้รวมถึงการจำนองด้วยแต่ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งคำสั่งอายัดไปยัง เจ้าพนักงานที่ดินและ เจ้าพนักงานที่ดินจะต้องจดทะเบียนไว้บนทะเบียนที่ดิน ตามมาตรา 313

ข. วิธีการอายัดสิ่งหามทรัพย์

การอายัดนั้นมิใช่กระทำได้แต่ เฉพาะสิทธิเรียกร้องให้บุคคลภายนอกชำระเงินหรือส่งมอบสิ่งหามทรัพย์อันมีรูปร่างเท่านั้น สิทธิเรียกร้องให้โอนสิ่งหามทรัพย์ก็อาจจะทำการอายัดได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282(2) ก็ได้บัญญัติถึงวิธีการอายัดสิ่งหามทรัพย์ไว้ว่า "โดยวิธีอายัดสิ่งหามทรัพย์อันมีรูปร่างและสิ่งหามทรัพย์รวมทั้งสิทธิที่บังอันมีอยู่ในทรัพย์สินเหล่านั้นซึ่งบุคคลภายนอกจะต้องส่งมอบหรือโอนมาซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาในภายหลัง และเมื่อได้ส่งมอบหรือโอนมาแล้ว เอาทรัพย์สินหรือสิทธิเหล่านั้นออกขายหรือจำหน่าย ใน

กรณีเช่นว่านี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจจะยึดบรรดา เอกสารทั้งปวงที่สิทธิแก่ลูกหนี้ในอันที่จะได้รับส่งมอบหรือรับโอนทรัพย์สินหรือสิทธิ เช่นว่ามานั้น"

มีปัญหาว่าคำว่า "เมื่อได้ส่งมอบหรือโอนมาแล้ว" นั้นจะหมายความว่าโอนใส่ชื่อลูกหนี้หรือโอนใส่ชื่อเจ้าพนักงานบังคับคดี เกี่ยวกับปัญหานี้ได้มีนักกฎหมายท่านหนึ่ง³ ได้กล่าวไว้ว่า "ตามบทกฎหมายดังกล่าว การอายัดสิทธิทั้งปวงอันมีอยู่ในสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ต้อง เป็นการห้ามบุคคลภายนอกซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายจะต้องส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินดังกล่าวมายังลูกหนี้ตามคำพิพากษา มิให้ส่งมอบหรือโอนแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแต่ให้ส่งมอบหรือโอนแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทน" ดังนั้นจึงต้องแปลว่าหมายถึงโอนอสังหาริมทรัพย์ในนามของเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้วจึงนำออกขายหรือจำหน่าย

ในกรณีของการอายัดอสังหาริมทรัพย์นี้ เนื่องจากทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์นั้นส่วนมากมักจะมีชื่อลูกหนี้เป็นผู้ถือสิทธิ จึงใช้การบังคับคดีโดยวิธีการยึดส่วนการอายัดอสังหาริมทรัพย์ส่วนมากจะ เป็นการอายัดที่ดินซึ่ง เป็นของลูกหนี้ต่อเจ้าพนักงานที่ดินตามกฎหมายที่ดิน

ค. กรณีเป็นสิทธิเรียกร้องอื่น ๆ

ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องอื่น ๆ เช่น สิทธิเรียกร้องตามสัญญาจ้างกระทำงานต่าง ๆ ตามมาตรา 282(4) เป็นต้น ตัวอย่างเช่น บุคคลภายนอกรับจ้างปลูกสร้างอาคารให้แก่ลูกหนี้ตาม

³ มาโนช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ว่าด้วยวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, พิมพ์ครั้งที่ 4 (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 157.

คำพิพากษาและยังปลุกสร้างไม่เสร็จตามสัญญา หากบุคคลภายนอกดังกล่าวไม่ยอมปลุกสร้างต่อไปตามสัญญา เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 310(4) กล่าวคือ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีร้องขอให้ศาลออกหมายเรียกบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบการชำระหนี้ตามสิทธิ เรียกร้องหนี้ ๆ ให้มาศาล

1. ถ้าบุคคลนั้นมาศาลและยินยอมชำระหนี้ให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีให้ศาลจรรยา
งานไว้
2. ถ้าบุคคลนั้นไม่มาศาลหรือมาศาลแต่ไม่ยินยอมชำระหนี้ดังกล่าวและ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา
ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้ฟ้องตามเอกสารที่ยึดได้นั้น ถ้าศาลพิพากษาในที่สุดให้เจ้าหนี้เป็นผู้ชนะคดี เจ้าหนี้ต้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบจำนวนเงินที่รับชำระหนี้จากการนั้นด้วย เพราะเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจและหน้าที่ที่จะรวบรวมเงินให้พอชำระหนี้ตามคำพิพากษาตาม
มาตรา 282

4.3 ทรัพย์สินและสิทธิเรียกร้องที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นถึงการยึดและอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาว่าจะกระทำได้อย่างไรนอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงทรัพย์สินและสิทธิเรียกร้องใดบ้างที่เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือศาลสามารถยึดและอายัดได้ ซึ่งในกรณีของทรัพย์สินและสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษา กฎหมายได้กำหนดให้ทรัพย์สินและสิทธิบางประเภทที่จะทำการยึดและอายัดไม่ได้ ดังที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 285 และ 286 ดังจะได้แยกอธิบายในรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.1 ทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

มาตรา 285 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยข้อจำกัดในการยึดหรืออายัดและการขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แยกพิจารณา ดังนี้

ก. ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไม่ได้

ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตาม มาตรา 285 นั้นเป็นทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะยึดหรืออายัดไม่ได้ คือ

- (1) เครื่องนุ่งห่มหลับนอนหรือเครื่องใช้ในครัวเรือน

มาตรา 285(1) บัญญัติว่าเครื่องนุ่งห่มหลับนอนหรือเครื่องใช้ในครัวเรือนโดยประมาณรวมกันราคาไม่เกิน 5,000 บาท "เครื่องนุ่งห่มหลับนอน" ได้แก่ เสื้อผ้า ที่นอน หมอน มุ้ง ผ้าห่มนอน เตียงนอน เป็นต้น "เครื่องใช้ในครัวเรือน" ได้แก่ ถ้วยชาม โถง ไซ เครื่องใช้อื่น ๆ ในครัวเรือน แต่มีใช้เครื่องใช้ที่จำเป็นในการเลี้ยงชีพหรือประกอบวิชาชีพซึ่งแยกไปบัญญัติไว้ในมาตรา 285(2) "โดยประมาณรวมกันไม่เกิน 5,000 บาท" หมายถึงราคารวมกันของสิ่งของแต่ละประเภทคือ เครื่องนุ่งห่มหลับนอนประเภทหนึ่ง เครื่องใช้ในครัวเรือนอีกประเภทหนึ่ง แต่ละประเภทหากมีราคารวมกันไม่เกิน 5,000 บาทก็ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ส่วนที่เกินกว่า 5,000 บาทเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสามารถนำยึดได้ แต่ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งกำหนดทรัพย์สินดังกล่าวที่มีราคาเกิน 5,000 บาทไม่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีก็ได้ หรือกรณีที่ศาลไม่ได้มีคำสั่งดังกล่าวลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งดังกล่าวได้ กรณีที่ศาลจะมีคำสั่งต้องคำนึงถึงความจำเป็นตามฐานะของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

- (2) เครื่องมือหรือเครื่องใช้ในการเลี้ยงชีพหรือประกอบวิชาชีพ

มาตรา 285(2) บัญญัติว่า เครื่องมือหรือเครื่องใช้ในการเลี้ยงชีพหรือประกอบวิชาชีพที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ต้องเป็นทรัพย์สิน "ที่จำเป็น" และ "ประมาณรวมกันราคาไม่เกิน 10,000 บาท" การคำนวณราคาเครื่องมือหรือเครื่องใช้ก็ประมาณราคารวมกันโดยแยกคำนวณเช่นเดียวกับมาตรา 285(1) เครื่องมือหรือเครื่องใช้ต้องพิจารณาตามลักษณะการประกอบอาชีพของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นราย ๆ ไป แต่ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีความจำเป็นต้องใช้เครื่องมือหรือเครื่องใช้ดังกล่าวเกินกว่าราคา 10,000 บาทก็อาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำ

ร้องต่อศาลขออนุญาตยัดหน่วงและใช้เครื่องมือเครื่องใช้อื่นมีราคาเกินกว่าราคาคงกล่าวไว้ ศาลมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจอนุญาตหรือไม่อนุญาตภายในบังคับแห่งเงื่อนไขตามที่เห็นสมควร

(3) วัตถุ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ทำหน้าที่แทนหรือช่วยอวัยวะ

มาตรา 285(3) เป็นทรัพย์สินใหม่ที่บัญญัติเพิ่มเติมในการแก้ไขครั้งสุดท้าย ได้แก่ วัตถุ เครื่องใช้ และอุปกรณ์จำเป็นต่อใช้ทำหน้าที่แทนหรือช่วยอวัยวะของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เช่น มือเทียม ขาเทียม แว่นตา เครื่องฟังเสียง เครื่องช่วยหายใจ เป็นต้น ทรัพย์สินตามมาตรา 285(3) ไม่ได้จำกัดจำนวนเงินว่ามีเท่าใด เช่น มาตรา 285(1) และ (2)

(4) ทรัพย์สินที่โอนกันไม่ได้ตามกฎหมายหรือตามกฎหมายไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

มาตรา 285(4) บัญญัติถึงทรัพย์สิน 21 ประเภทคือ

(ก) ทรัพย์สินที่โอนกันไม่ได้ตามกฎหมาย เช่น

ทรัพย์สินนอกพาณิชย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 143 บัญญัติว่า "ทรัพย์สินนอกพาณิชย์ได้แก่ทรัพย์สินซึ่งไม่สามารถจะถือเอาได้ และทรัพย์สินซึ่งไม่โอนให้กันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย"

สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1305 บัญญัติว่า "ทรัพย์สินซึ่ง เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นจะโอนแก่กันมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมายเฉพาะหรือพระราชกฤษฎีกา"

สิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดูตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/41 บัญญัติว่า "สิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นจะสละหรือโอนมิได้ และไม่อยู่ในข่ายแห่งการบังคับคดี"

ท้าวและที่ธรณีสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 มาตรา 35 บัญญัติว่า
 "ท้าวหรือที่ธรณีสงฆ์จะโอนกรรมสิทธิ์ได้แก่แต่โดยพระราชบัญญัติ และห้ามมิให้บุคคลโดยยกอายุความ
 ขึ้นต่อสู้กับวัดใน เรื่องทรัพย์สินอันเป็นท้าวและที่ธรณีสงฆ์"

(ข) ทรัพย์สินที่ตามกฎหมายไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีหมายความว่า
 ทรัพย์สินที่กฎหมายห้ามยึดหรืออายัด เช่น

ทรัพย์สินของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1307 ห้ามมิให้ยึด
 แต่เป็นการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในคดีฟ้องร้อง เพื่อการปฏิบัติหน้าที่หรือรักษาสีตธิระหว่างสามภริยา
 ตามที่บัญญัติไว้โดย เฉพาะในประมวลกฎหมายนี้หรือที่ประมวลกฎหมายนี้บัญญัติไว้โดย เฉพาะให้สาม
 ภริยาฟ้องร้องกันเองได้หรือเป็นการยึด หรืออายัดทรัพย์สินสำหรับค่าอุปการะ เลี้ยงดูและค่าช
 ธรรมเนียมที่ยังมิได้ชำระตามคำพิพากษาของศาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1487

สิทธิที่จะได้ค่าอุปการะ เลี้ยงดูตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/41

ทรัพย์สินของการรถไฟ ตามพระราชบัญญัติการรถไฟ พ.ศ.2494 มาตรา 13

ทรัพย์สินของกลสิกรบางประ เภทตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการยึดทรัพย์สินของกลสิกร

พ.ศ.2474 ทรัพย์สินของกลสิกรตั้งต่อไปนียัดไม่ได้ คือ

(1) พืชผลที่ยังไม่ถึงเวลาเก็บเกี่ยว

(2) พืชพันธ์จะใช้นปีต่อไปตามปริมาณอันสมควร โดยเทียบเคียงกับเนื้อที่ซึ่งกลสิกร

ได้นปีที่แล้ว

(3) พืชที่เก็บไว้สำหรับเลี้ยงสัตว์และครอบครัวตามฐานานุรูปสำหรับปีหนึ่ง

(4) สัตว์และ เครื่องมืออันประกอบอาชีพที่มีไว้พอควรแก่การดำเนินอาชีพต่อไป

ข. ทรัพย์สินที่ยึดได้แต่ขายไม่ได้

มาตรา 285 วรรคสองบัญญัติถึงทรัพย์สินที่ยึดได้แต่ขายไม่ได้ คือ ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอันมีลักษณะเป็น "ของส่วนตัวโดยแท้" เช่น หนังสือสำหรับวงศ์ตระกูลโดยเฉพาะจดหมาย หรือสมุดบัญชีต่าง ๆ ถ้าจำเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีอาจยึดมาตรวจดูเพื่อประโยชน์แห่งการบังคับคดี แต่ห้ามมิให้นำเอาออกขายทอดตลาด

ค. ทรัพย์สินของภริยาและบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

มาตรา 285 วรรคท้าย บัญญัติว่า ประโยชน์แห่งข้อยกเว้นที่บัญญัติไว้ในมาตรา 285 วรรคแรก ให้ขยายไปถึงทรัพย์สินดังกล่าวอันเป็นของภริยาหรือของบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ กล่าวคือ ทรัพย์สินของภริยาหรือบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจยึดหรืออายัดได้ หากทรัพย์สินนั้นเข้าลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 285 วรรคแรก แล้วเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะยึดหรืออายัดไม่ได้

4.3.2 สิทธิเรียกร้องที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

มาตรา 286 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี มาตรานี้แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2518 มาตรา 9 มาตรา 286 เป็นเรื่องเดียวกับ "สิทธิเรียกร้อง" ซึ่งเป็น "เงิน" ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งจำแนกไว้ 4 ประการคือ

- (1) เบี้ยเลี้ยงชีพและเงินรายได้
- (2) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ และ เบี้ยหวัดของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล
- (3) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าเช่าซื้อ เงินสงเคราะห์ หรือเงินรายได้ของพนักงานอื่น

(4) เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับ

(1) เบี้ยเลี้ยงชีพและเงินรายได้

"เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนดไว้" เป็นกรณีกฎหมายกำหนดไว้ เช่น กฎหมายกำหนดเบี้ยเลี้ยงชีพบุคคลใด ซึ่งอาจจะ เป็นกฎหมายแรงงาน หรือกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองคนทำงานซึ่งบุคคลเหล่านั้นมิใช่ข้าราชการหรือคนงานของรัฐ หรือรัฐออกกฎหมายว่าคนที่มีอายุเกินกว่า 60 ปีจะได้เบี้ยเลี้ยงชีพเดือนละ 500 บาทหรือตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 76 ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพต่อ เมื่อผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบแล้วไม่น้อยกว่าสิบห้าปีไม่ว่าระยะเวลาสิบห้าปีนั้นจะติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม และผู้ประกันตนนั้นต้องมีอายุครบห้าสิบปีบริบูรณ์ไป เป็นต้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของบุคคลดังกล่าวจะขออายัดสิทธิที่จะได้รับเบี้ยเลี้ยงชีพนั้นไม่ได้

"เงินรายได้เป็นคราว ๆ อันบุคคลภายนอกได้ยกให้เพื่อเลี้ยงชีพ" เช่น บุคคลภายนอกได้ทำพันธกรรมกำหนดให้เงินเป็นรายเดือนแก่บุคคลใดได้ใช้สอยเพื่อใช้จ่ายเลี้ยงชีพ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของบุคคลดังกล่าวจะขออายัดสิทธิที่จะได้เงินนั้นไม่ได้

จำนวนเงินของเงินเบี้ยเลี้ยงหรือเงินรายได้ ซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบการบังคับคดีต้องเป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร ทั้งนี้ศาลต้องคำนึงถึงฐานะในทางครอบครัวของลูกหนี้ตามคำพิพากษา จำนวนบุพการีและผู้สืบสันดานซึ่งอยู่ในอุปการะของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ศาลจะกำหนดจำนวนให้สูงกว่าเดือนละ 2,000 บาทมากน้อยเท่าใดก็ได้แล้วแต่จะเห็นสมควร

(2) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ และ เบี้ยหวัดของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล

มาตรา 286(2) ได้แก้ไขโดยเปลี่ยนถ้อยคำจาก "คนงานของรัฐบาล" เป็น "ลูกจ้างของรัฐบาล" กับเพิ่มเรื่อง "เงินสงเคราะห์" และให้เงินสงเคราะห์หรือบำนาญจ่ายให้แก่คู่สมรส

หรือญาติที่มีชีวิตโดยเพิ่ม "คู่สมรส" ไว้ด้วย การแก้ไขเป็น "ลูกจ้างรัฐบาล" เพื่อให้ตรงตามกฎหมาย ส่วนที่เพิ่ม "เงินสงเคราะห์" เพื่อขยายให้กว้างถึงเงินอื่นที่มีใช้ "บำนาญ" และเพิ่มให้ "คู่สมรส" ได้รับประโยชน์ด้วยเพราะคำว่า "ญาติ" ตามตัวบทเดิมมีข้อสงสัยว่าจะไม่รวมถึงคู่สมรส

เงินตามมาตรา 286(2) เป็นเงินจ่ายประเภทต่าง ๆ ของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล "ข้าราชการ" หมายถึงบุคคลที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตามกฎหมายให้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ เช่น ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตุลาการ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการอัยการ ส่วน "ลูกจ้างของรัฐบาล" อาจเป็นลูกจ้างประจำหรือชั่วคราวและจะได้รับเงินค่าจ้างจากงบประมาณแผ่นดินหรือจากเงินอื่นก็ได้ เงินจ่ายประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา 286(2) ต้องเป็นเงินรายได้หรือจ่ายให้แก่ข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาลโดยตรงเท่านั้น ไม่รวมถึงพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงานของรัฐวิสาหกิจ หรือองค์การ หรือบริษัทจำกัดในอุปการะของรัฐบาล นอกจากเงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ และ เบี้ยหวัดของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาลแล้ว ได้รวมถึง เงินสงเคราะห์หรือบำนาญที่รัฐบาลจ่ายให้แก่คู่สมรสหรือญาติที่ยังมีชีวิตของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาลด้วย

เงินประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา 286(2) ไม่ได้จำกัดจำนวนเช่น เงินตาม (1) (3) และ (4) ดังนั้นเงินเหล่านี้ที่ได้รับทั้งหมดไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(3) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดเชย เงินสงเคราะห์ หรือเงินรายได้ของพนักงานอื่น ๆ

เงินตามมาตรา 286(3) เป็นเงินประเภทต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ของบุคคลอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวไว้ใน (2) เช่น พนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงานขององค์การ บริษัท ห้างร้าน สมาคม ซึ่งนายจ้างจะจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้น หรือคู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิต จำนวนเงินตามมาตรา 286(3) ซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีต้อง เป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควรเช่นเดียวกับมาตรา 286(1) และการกำหนดจำนวนเงินก็เช่นเดียวกัน คือ ศาลเป็นผู้กำหนดค่าให้ไม่น้อยกว่าอัตราเงินเดือนขั้นต่ำของข้าราชการพลเรือนในขณะนั้น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงฐานะการเงินทางครอบครัว

ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและจำนวนบุพการีและผู้สืบสันดานซึ่งอยู่ในความอุปการะของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(4) เงินสถาปนากิจสงเคราะห์ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับ

มาตรา 286(4) เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นมาใหม่ "เงินสถาปนากิจสงเคราะห์" เป็นเงินสงเคราะห์หรือช่วยเหลือในทางปลงศพ ซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับ เนื่องจากความตายของบุคคลอื่น เช่น ผู้ตายเป็นสมาชิกของสมาคมสถาปนากิจสงเคราะห์ ได้ระบุว่าเมื่อตายให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้รับเงินนั้น ส่วนจำนวนเงินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีนั้นต้องเป็นจำนวนตามที่จำเป็นในการดำเนินการสถาปนากิจศพตามฐานะของผู้ตายที่ศาลเห็นสมควรแล้ว ส่วนที่เกินย่อมตกอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

4.4 การบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้า

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กล่าวถึงวิธีการในการบังคับคดีไว้ 2 วิธีคือ 1. วิธียึดทรัพย์สิน 2. วิธีอายัดทรัพย์สิน โดยที่วิธีการยึดสินจะใช้กับการยึดเอกสารและสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง รวมถึงอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของลูกหนี้ด้วย ส่วนวิธีอายัดสินนี้ใช้กับกรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเรียกร้องที่จะให้บุคคลภายนอกชำระเงิน ให้ส่งมอบสิ่งของหรือมีสิทธิเรียกร้องอย่างอื่น และจากบทบัญญัติมาตรา 303 เรื่องวิธียึดทรัพย์ได้กำหนดไว้แต่เฉพาะ เอกสารและสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง เท่านั้น ส่วนสังหาริมทรัพย์ไม่มีรูปร่าง เช่น สิทธิกฎหมายมิได้กำหนดถึง แต่ทั้งนี้ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ประเภทสิทธิที่มีเอกสารประกอบ เช่น ใบถือหุ้นบริษัทหรือหุ้นส่วนบริษัทย่อมมี "เอกสาร" อยู่ด้วย ซึ่งคำว่า "เอกสาร" ในมาตรา 303 น่าจะคลุมถึงเรื่องเหล่านี้ด้วย อนึ่ง เรื่องการยึดอสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยทั่วไปมักจะมีเอกสารทางทะเบียนประกอบอยู่ด้วย ในมาตรา 304 วรรคแรก ได้กำหนดวิธีการใช้โดยเฉพาะดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนที่เป็นสิทธิเรียกร้อง เช่น สิทธิที่จะได้รับเงินค่าจ้าง ค่าก่อสร้าง ฯลฯ จะเป็นกรณีที่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 310 เรื่องวิธีอายัด

ในกรณีของสิทธิบางอย่างที่ไม่มีลักษณะ เป็นสิทธิเรียกร้อง อาทิเช่น สิทธิในเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร ฯลฯ นั้น กฎหมายยังมิได้บัญญัติถึงไว้ว่าหากเกิดกรณีที่จะต้องดำเนินการบังคับคดีกับสิทธิประเภทนั้นแล้วจะต้องกระทำด้วยวิธีการอย่างไร⁴ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นควรที่จะได้ทำการพิจารณาว่าวิธีการที่จะบังคับคดีกับสิทธิต่าง ๆ โดยเฉพาะสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้ทำการศึกษาอยู่นี้จะสามารถนำวิธีการตั้งที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดไว้มาใช้ได้หรือไม่ อย่างไร.

เนื่องจากหลักเกณฑ์ในการบังคับคดีนั้น พึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่าทรัพย์สินอันจะตกอยู่ภายใต้การบังคับคดีจะต้อง เป็น "ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา" โดยเห็นได้จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังที่ผู้เขียนจะได้ยกมาแสดงดังต่อไปนี้คือ

มาตรา 282 วรรคแรก บัญญัติว่า "ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งใดกำหนดให้ชำระ เงินจำนวนหนึ่ง ภายใต้อำนาจแห่งบทบัญญัติห้ามมาตราต่อไป เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจที่จะรวบรวมเงินให้พอชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยวิธียึดหรืออายัดและขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษ ตามบทบัญญัติในลักษณะนี้..."

มาตรา 283 วรรคแรก บัญญัติว่า "ถ้าจะต้องยึดหรืออายัดและขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามความในมาตราก่อน เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะยึดหรืออายัดหรือขายบรรดาทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาภายใต้บทบัญญัติ มาตรา 284 และ 288..."

4 ประพนธ์ ศาตะมาน, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 241.

มาตรา 303 วรรคแรก บัญญัติว่า "การยึดเอกสารและสิ่งหามทรัพย์มีรูปร่างของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำโดย

(1) นำเอาเอกสารหรือทรัพย์สินนั้นมาฝากไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร และแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ..."

มาตรา 304 วรรคแรก บัญญัติว่า "การยึดสิ่งหามทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำโดยนำเอาหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้นมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใด..."

มาตรา 305 วรรคแรก บัญญัติว่า "การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาดังที่บัญญัติไว้ในสองมาตราก่อนนี้..."

มาตรา 306 บัญญัติว่า "เมื่อได้ยึดสิ่งหามทรัพย์มีรูปร่างหรือสิ่งหามทรัพย์ทั้งหมดหรือบางส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดียื่นคำขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น..."

มาตรา 309 วรรคแรก บัญญัติว่า "ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติตามข้อบังคับต่อไปนี้..."

ตั้งนั้นจากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาไปในบทที่ 2 แล้วว่า สิทธิในเครื่องหมายการค้า นั้นเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามกฎหมายและยังมีคุณสมบัติที่สามารถโอนเปลี่ยนมือกันได้ด้วย ดังนั้นเมื่อเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว สิทธิในเครื่องหมายการค้าดังกล่าวย่อมตกอยู่ภายใต้อำนาจการบังคับคดีรวมไปกับทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา นั่นด้วย ส่วนวิธีการในการบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าเนื่องจากลักษณะสิทธิของเครื่องหมายการค้ามิใช่กรณีของสิทธิเรียกร้อง ซึ่งเป็นกรณีอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 310 เรื่องวิธีอายัด

ผู้เขียนจึงเห็นว่าจะต้องใช้วิธีการยึดมาบังคับใช้ซึ่งรายละเอียดวิธีการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นผู้เขียนจะได้แยกพิจารณาออกเป็น 2 กรณีคือ

4.4.1 วิธีการบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน

เนื่องจากสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นสิทธิที่มีทะเบียนกำกับอยู่ ด้วยเหตุนี้เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้า ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าน่าจะสามารถโอนุโลมวิธีการยึดต่อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งโดยปกติมักจะแสดงกรรมสิทธิในทางทะเบียนและมีหนังสือสำหรับทรัพย์สินนั้น ทำนองเดียวกันสิทธิในเครื่องหมายการค้ามีทะเบียนกำกับอยู่มาใช้ กล่าวคือ มาตรา 304 วรรคแรก บัญญัติว่า "การยึดต่อสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำโดยนำเอาหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้นมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใด หรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร และแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินผู้มีหน้าที่ทราบ ให้เจ้าพนักงานที่ดินบันทึกการยึดไว้ในทะเบียน ถ้าหนังสือสำคัญยังไม่ได้ออก หรือนำมาแสดงไม่ได้หรือหาไม่พบ ให้ถือว่า การที่ได้แจ้งการยึดต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินนั้น เป็นการยึดตามกฎหมายแล้ว" ดังนั้น เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงต้องแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อทำบันทึกการยึดไว้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้า นั้น นอกจากนั้นจะต้องแจ้งการยึดไปยังเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้า ซึ่งได้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ทราบถึงการยึดสิทธินี้ด้วย โดยอาศัยวิธีการดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องวิธีการยึดทรัพย์สินข้างต้นซึ่งวิธีการแจ้งนั้นให้แจ้งโดยตรงไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษาเลย แต่หากไม่สามารถทำได้ให้ปิดประกาศแจ้งการยึดไว้ ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น และเห็นควรให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีในกรณีนี้อาจเกิดปัญหาในการแจ้งขึ้นโดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจกำหนดวิธีการตามที่เห็นสมควรไปได้เลย เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาในการแจ้งการยึดให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ

นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่าในกรณีที่สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดนั้นเป็นสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนและยังได้มีการทำสัญญาอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้เครื่องหมายการค้านั้นด้วย ดังนั้นนอกจากเจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าไปยังนายทะเบียนและเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดียังต้องแจ้งการยึดสิทธินี้ไปยังบุคคลผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้านั้นด้วย เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่าผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นผสมส่วนเกี่ยวข้องกับอยู่ในสิทธิในเครื่องหมายการค้านั้น นอกจากนี้ผู้ได้รับอนุญาตอาจจะเข้ามาสู่ราคาในการขายทอดตลาดสิทธิในเครื่องหมายการค้าอันจะมีผลทำให้ผู้ได้รับอนุญาตเปลี่ยนฐานะจากการเป็นผู้ได้รับอนุญาตมาเป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าตนเองอีกด้วย

อนึ่ง เนื่องจากสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนเป็นสิ่งที่มีเอกสารทางทะเบียนกำกับอยู่ด้วย อาจจะเกิดเป็นปัญหาได้ว่า ควรที่จะให้มีการยึดเอกสารทางทะเบียนนั้นมาด้วยหรือไม่ จะเห็นได้ว่าการยึดเอกสารนั้นจุดประสงค์เพื่อป้องกันมิให้เจ้าของทรัพย์สินนั้นจำหน่ายโอนทรัพย์สินนั้นไปยังบุคคลอื่นและเป็นการแสดงว่าได้มีการยึดทรัพย์สินนั้นแล้ว ในกรณีของสิทธิในเครื่องหมายการค้านี้เนื่องจากวิธีการยึดที่ผู้เขียนได้เสนอไว้จะต้องมีการแจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบและต้องแจ้งให้นายทะเบียนบันทึกการยึดไว้ในทะเบียนด้วยซึ่งเมื่อปฏิบัติเช่นนั้นแล้ว ลูกหนี้ก็ไม่สามารถที่จะโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าไปยังบุคคลอื่นได้อยู่แล้ว เช่นเดียวกับการแจ้งการยึดที่ดินที่มีโฉนดไปยังนายทะเบียนซึ่งสามารถใช้บังคับได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าไม่จำเป็นต้องกำหนดให้มีการยึดเอกสารทางทะเบียนด้วย

เมื่อได้ทำการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้ามาแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องจัดการกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าเพื่อให้ได้เงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา โดยการดำเนินการตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่องการบังคับคดี มาตรา 306 คือ การนำสิทธิในเครื่องหมายการค้านั้นออกขายทอดตลาด โดยการขายทอดตลาดต้องได้รับอนุญาต

จากศาล

ปัญหาที่ต้องทำการพิจารณาต่อไปคือ เนื่องจากพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 50 บัญญัติว่า "เครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้เป็นเครื่องหมายชุนั้น จะโอนหรือรับมรดกกันไม่ได้ ต่อเมื่อเป็นการโอนหรือรับมรดกกันทั้งชุน" จึงเป็นปัญหาว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีที่จะทำการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่มีการจดทะเบียนไว้เป็นชุนดังกล่าวจะต้องทำการยึดชุนด้วยหรือไม่

ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า เนื่องจากเครื่องหมายที่จดทะเบียนไว้เป็นชุน มาตรา 50 กำหนดไว้ว่า ต้องโอนกันทั้งชุนจะแยกโอนไม่ได้ ดังนั้น เมื่อเกิดกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดเครื่องหมายการค้าชุนจึงจำต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า มาตรา 50 ดังกล่าวข้างต้นคือ ต้องยึดทั้งชุนจะแยกยึดเพียง เครื่องหมายใดเครื่องหมายหนึ่งไม่ได้ และในการขายทอดตลาดเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนเป็นชุนก็ต้องขายทั้งชุนจะแยกขายไม่ได้ เช่นเดียวกัน เนื่องจากเหตุผลในเรื่องการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนเป็นชุน จำเป็นต้องทำการโอนทั้งชุนก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการโอนเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะใกล้เคียงกันแต่เพียงบางอัน ซึ่งอาจทำให้เกิดความหลงผิดหรือสับสนในตัวสินค้าได้ ด้วยเหตุนี้เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการยึดเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้เป็นชุนดังกล่าวจึงต้องทำการยึดเครื่องหมายการค้าทั้งชุน เพราะหากยึดเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนไว้เป็นชุนโดยแยกส่วนกันแล้วอาจจะทำให้เครื่องหมายการค้าที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้ทำการยึดถูกนำไปใช้กับสินค้าประเภทและคุณภาพที่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคสินค้านั้นได้

4.4.2 วิธีการบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียน

สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนนั้นมิชุนได้แต่จะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าเท่ากับสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน ดังเห็น

ได้จากพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ซึ่งบัญญัติไว้ใน มาตรา 44 ว่า "ภายใต้บังคับ มาตรา 27 และมาตรา 68 เมื่อได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแล้ว ผู้ซื้อได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของ เครื่องหมายการค้าเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้านั้นสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้" และ มาตรา 46 ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลใดจะฟ้องคดีเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนหรือเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดสิทธิดังกล่าวไม่ได้"

บทบัญญัติมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของ เครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนในอันที่จะฟ้องคดีบุคคลอื่นซึ่งเอาสินค้าของตนไปลงขายว่าเป็นสินค้าของเจ้าของ เครื่องหมายการค้านั้น"

บทบัญญัติดังกล่าว เป็นกำหนดรองรับว่าบุคคลผู้ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าใดให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของ เครื่องหมายการค้าที่มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้านั้นเท่านั้น ส่วนผู้ประดิษฐ์คิดค้นเครื่องหมายการค้าหนึ่ง ๆ ขึ้นมาแต่ยังไม่ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าจึง เป็นเพียงบุคคลที่จะใช้สิทธิเหนือ เครื่องหมายการค้าแต่เพียงผู้เดียวไม่ได้เท่านั้น แต่ไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นจะไม่มีสิทธิในการ เป็นเจ้าของ เครื่องหมายการค้าแต่ประการใด บุคคลนั้นยังคงมีสิทธิที่จะใช้สอยและได้รับประโยชน์จาก เครื่องหมายการค้านั้นได้ นอกจากนั้นบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนสิทธิในเครื่องหมายการค้ายังคงได้รับสิทธิบางประการจากกฎหมาย ดังจะ เห็นได้ว่า บทบัญญัติ มาตรา 46 บัญญัติไว้ในลักษณะให้สิทธิแก่เจ้าของ เครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียน ในการฟ้องร้องบุคคลอื่นในกรณีที่บุคคลอื่นเอาสินค้าของตนไปลงขายว่าเป็นสินค้าของ เจ้าของ เครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนนั้น

จากลักษณะที่กล่าวมาจะ เห็นได้ว่า สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นวัตถุที่ไม่มีรูปร่างที่มีคุณค่าอันถือว่ามีราคาได้และถือเอาได้ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังรายละเอียดที่ได้อภิปรายมาแล้วในบทที่ 2 ข้างต้น

สิ่งที่ควรต้องพิจารณาต่อไปก็คือ เมื่อสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนเป็นทรัพย์สินแล้วจะเป็นสิ่งที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดเพื่อนำมาขายทอดตลาดชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้หรือไม่ และจะทำการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนดังกล่าวอย่างไร

เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 49 ซึ่งบัญญัติว่า "สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้วย่อมโอนหรือรับมรดกกันได้ ทั้งนี้ จะเป็นการโอนหรือรับมรดกพร้อมกับกิจการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วหรือไม่ก็ได้"

มาตรา 51 ซึ่งบัญญัติว่า "การโอนหรือการรับมรดกสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้วต้องจดทะเบียนต่อนายทะเบียน"

จะเห็นได้ว่ากฎหมายมิได้กล่าวถึงการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนไว้ ในขณะที่เดียวกันกฎหมายก็ได้ห้ามการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียน ในเรื่องนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงไว้ในเรื่องการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนแล้วว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนสามารถโอนเปลี่ยนมือกันได้ โดยอาศัยหลักในการแสดงเจตนาของคู่กรณีคือ ผู้โอนซึ่งได้แก่เจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนและผู้รับโอนซึ่งจะได้แก่ผู้ที่ต้องการจะรับโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนมาไว้ในความครอบครอง ซึ่งบุคคลทั้งสองมีความประสงค์ตรงกันเช่นนี้การโอนนั้นก็สามารถใช้บังคับได้ตามกฎหมาย โดยผู้เขียนมีความเห็นต่อไปว่าการตกลงโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนนี้คู่สัญญาควรจะต้องทำเป็นหนังสือกันไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการฟ้องร้องบังคับคดีต่อไป

ปัญหาอาจจะเกิดขึ้นอีกว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีวิธีการบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนได้อย่างไร

ในเรื่องนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรจะอาศัยวิธีการยึดเช่นเดียวกับการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน แต่จะแตกต่างกันที่เนื่องจากสิ่งที่เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดในกรณีนี้เป็นสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียน ดังนั้นเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่ต้องทำการแจ้งการยึดให้นายทะเบียน สิ่งที่เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องกระทำในกรณีนี้ คือ แจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ ถ้าไม่สามารถกระทำการแจ้งให้ลูกหนี้ทราบได้ให้ปิดประกาศแจ้งการยึดไว้ ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำ कारงานของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น และหากเกิดเหตุขัดข้องประการใดก็ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจกำหนดวิธีการอื่นใดที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร หลังจากนั้นเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องดำเนินการนำสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนนี้ออกขายทอดตลาดเช่นเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วในกรณีสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน

อนึ่ง ตามที่ผู้เขียนได้เสนอให้ใช้วิธีการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าและนำออกขายทอดตลาดดังกล่าวข้างต้นนั้น ได้เคยมีการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าพร้อมด้วยกิจการออกขายทอดตลาดแล้ว ซึ่งถึงแม้จะเป็นกรณีของคดีล้มละลายแต่ก็สามารถนำมาเป็นแนวทางในคดีแพ่งซึ่งมีการบังคับคดีเพื่อนำทรัพย์สินของลูกหนี้ออกขายทอดตลาดได้ เนื่องจากในคดีล้มละลายและในคดีแพ่งทั่วไปนั้นวิธีการในการยึดทรัพย์เช่นเดียวกัน (รายละเอียดของการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าในคดีล้มละลายดังกล่าวปรากฏอยู่ในภาคผนวกท้ายเล่มนี้)

4.5 ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จะเกิดขึ้น

4.5.1 ปัญหาเรื่องสิทธิของผู้ซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนจากการขาย

ทอดตลาด

ในกรณีที่มีการซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดแล้วจะถือว่าความเป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าจะโอนไปยังผู้ซื้อในทันทีที่มีการซื้อสิทธิจากการขายทอดตลาด หรือจะต้องมีการดำเนินการจดทะเบียนการโอนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 51 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า "การโอนหรือการรับมรดกสิทธิในเครื่องหมายการค้า

หมายการคำที่ได้จดทะเบียนแล้วต้องจดทะเบียนต่อนายทะเบียน" เสียก่อน

จากบทบัญญัติมาตรานี้จะเห็นได้ว่า การโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้วต้องจดทะเบียนต่อนายทะเบียน กฎหมายเพียงแต่กำหนดว่าต้องจดทะเบียนต่อนายทะเบียนโดยที่ไม่ได้กำหนดถึงผลของการโอนที่ไม่จดทะเบียนไว้ ในกรณีนี้จึงเป็นปัญหาว่าผู้ซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดจะต้องจดทะเบียนการโอนก่อนหรือไม่ จึงจะถือว่าเป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้า

ปัญหาจำเป็นต้องพิจารณาว่าการจดทะเบียนโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าต่อนายทะเบียนเป็นแบบแห่งนิติกรรมที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำ ซึ่งถ้าทำตามก็จะ เป็นผลสมบูรณ์หรือไม่ทำตามก็จะทำให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะหรือไม่

คำว่า "แบบแห่งนิติกรรม"⁵ หมายความว่า พิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้และบังคับให้ผู้แสดงเจตนาทำนิติกรรมต้องปฏิบัติตาม เพื่อความสมบูรณ์ของนิติกรรมแต่หากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจะบัญญัติชี้ชัดว่านิติกรรมที่ไม่ได้ทำตามแบบนั้นจะตกเป็นโมฆะ ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดเรื่องแบบไว้ก็เพื่อประโยชน์ของรัฐหรือประเทศชาติและประชาชน รวมทั้งคุ้มครองเองด้วย ซึ่งแบบแห่งนิติกรรมที่กฎหมายบังคับไว้ในปัจจุบันอาจแยกประเภทได้ดังนี้

1. ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
2. จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
3. ทำหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
4. ทำเป็นหนังสือโดยทำกันเอง

5 ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2527), หน้า 64.

คำว่า "ทะเลเบียน" นั้นมีความหมายกว้างขวาง ซึ่งทะเลเบียนบางอย่างก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับนิติกรรม เช่น ทะเลเบียนบ้าน, ทะเลเบียนคนเกิด, ทะเลเบียนคนตายหรือทะเลเบียนไปรษณีย์ เป็นต้น แต่การจดทะเบียนในความหมายของแบบแห่งนิติกรรม หมายถึงทะเลเบียนนิติกรรมซึ่งกระทำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ การจดทะเบียนอย่างใด ๆ ที่เกี่ยวกับความสมบูรณ์ของนิติกรรมก็ถือว่าเป็นแบบของนิติกรรม แต่ถ้าไม่เกี่ยวกับความสมบูรณ์ของนิติกรรม เช่น การจดทะเบียนควบคุมการมีและใช้สอยทรัพย์สินแม้กระทำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ไม่ใช่แบบของนิติกรรม⁶

จากความหมายและลักษณะของแบบแห่งนิติกรรม จะเห็นได้ว่าการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่อาจจะไม่ใช่แบบแห่งนิติกรรมซึ่งกฎหมายบังคับว่าจะต้องกระทำก็ได้ กล่าวคือ ถ้าการจดทะเบียนนั้นเป็นกรณีที่มีได้กำหนดไว้เพื่อความสมบูรณ์ของนิติกรรม กรณีนี้จะไม่ใช่แบบแห่งนิติกรรม ผลที่ตามก็คือนิติกรรมที่กระทำไปนั้นก็มีผลสมบูรณ์ใช้บังคับได้

เมื่อพิจารณาถึงการจดทะเบียนโอนสิทธิ เครื่องหมายการค้าต่อนายทะเบียน ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 51 ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่ากฎหมายกำหนดแต่เพียงว่าถ้าเป็นการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนต้องจดทะเบียนโอนต่อนายทะเบียนเท่านั้น มิได้บัญญัติถึงกรณีที่การโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าให้แก่บุคคลอื่นโดยมิได้มีการจดทะเบียนโอนต่อนายทะเบียนดังกล่าวแล้ว การโอนนั้นจะตกเป็นโมฆะหรือไม่

6 เรื่องเดียวกัน, หน้า 67-68.

เกี่ยวกับปัญหานี้โดยความเห็นของผู้เขียนแล้วการจดทะเบียนโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นการกำหนดไว้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบทางทะเบียน ตัวอย่างเช่น เป็นการแสดงว่าบุคคลใดเป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้า, เครื่องหมายการค้านั้นใช้กับสินค้าจำพวกใด เป็นต้น และ เป็นการแสดงสิทธิของเจ้าของ เครื่องหมายการค้านั้นเท่านั้น มิได้กำหนดไว้เพื่อใช้เป็นเงื่อนไขของความสมบูรณ์ของนิติกรรมการโอน ซึ่งพิจารณาได้จากพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 44 ซึ่งบัญญัติว่า "ภายใต้บังคับมาตรา 27 และมาตรา 68 เมื่อได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแล้วผู้ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าเป็นผู้มีสิทธิเพียงผู้เดียวอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้"

บทบัญญัติมาตรานี้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้าในกรณีของผู้ขอสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดนั้นแม้จะได้รับความเป็นเจ้าของสิทธิมาโดยไม่ต้องจดทะเบียนโอนดังกล่าวมาข้างต้น แต่อย่างไรก็ตามสิทธิของผู้รับโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้านั้นก็ยังไม่ได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าอย่างเต็มที่ กล่าวคือ การที่จะได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่คือมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในเครื่องหมายการค้า นั้น จะต้องมีการจดทะเบียนสิทธิในเครื่องหมายการค้าเสียก่อน ซึ่งหากเป็นกรณีที่ไม่จดทะเบียนผู้ขอสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดจะได้รับความคุ้มครองก็ต่อเมื่อต้องปรากฏกรณีของการลวงขายประกอบด้วยจึงจะมีสิทธิฟ้องคดีบุคคลอื่นซึ่งเอาสินค้าของตนไปลวงขายว่าเป็นสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้า ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 46 วรรคสอง ว่า "บทบัญญัติมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนอันที่จะฟ้องคดีบุคคลอื่นซึ่งเอาสินค้าของตนไปลวงขายว่าเป็นสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้า" ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วในเรื่องสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียน

การจดทะเบียนโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าเมื่อมีการขายทอดตลาดนั้นผู้เขียนมีความเห็นว่าสามารถกระทำโดยเมื่อผู้ขอสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้ชำระราคาซื้อขายตามเงื่อนไข

ที่ได้ตกลง เป็นที่เรียบร้อยแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีออกหนังสือแจ้ง เรื่องการขายทอดตลาดไปยัง นายทะ เบียนเครื่องหมายการค้า กรมทรัพย์สินทางปัญญาว่าได้มีการขายทอดตลาดสิทธิในเครื่องหมายการค้าแล้วโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีจะออกหนังสือ และเมื่อนายทะ เบียนเครื่องหมายการค้าได้รับ หนังสือแจ้งก็ให้ทำการ เปลี่ยนชื่อเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าในทะ เบียนต่อไป

ในกรณีที่ผู้ซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดไม่ดำเนินการจดทะเบียนสิทธิในเครื่องหมายการค้านั้น โดยผู้ซื้อมีครอบครองและใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้านั้น ตลอดมาตั้งนั้นจะถือว่าเป็นกรณีของผู้ซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ครอบครองทรัพย์สินในเครื่องหมายการค้าหรือไม่

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการครอบครองทรัพย์สินไว้ดังนี้คือ "บุคคลใดครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้ด้วยความสงบและเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 10 ปี ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 5 ปี ท่านว่าบุคคลนั้นได้กรรมสิทธิ์"

หลักในมาตรานี้เป็นเรื่องของการได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่นโดยการครอบครอง ซึ่งเรียกว่า การครอบครองทรัพย์สินซึ่งการจะได้กรรมสิทธิ์โดยวิธีนี้เบื้องต้นทรัพย์สินของผู้นั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่เจ้าของมีกรรมสิทธิ์อยู่ ถ้าเจ้าของมีเพียงสิทธิครอบครองจะใช้การครอบครองทรัพย์สินตามมาตรานี้มาบังคับเพื่อให้ได้กรรมสิทธิ์ไม่ได้ ซึ่งการครอบครองเพื่อให้ได้กรรมสิทธิ์นั้นจะต้องเป็นการครอบครองโดยความสงบ โดยเปิดเผย ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของและต้องครอบครองติดต่อกันตลอดมาถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ 5 ปีและถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ 10 ปีจึงจะได้กรรมสิทธิ์

เกี่ยวกับปัญหานี้ได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 677/2532 วินิจฉัยไว้ว่า เครื่องหมายการค้า เป็นทรัพย์สินทางปัญญาอย่างหนึ่ง หาใช่ของสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่สามารถได้กรรมสิทธิ์มา โดยการครอบครองปรบักษ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 ไม่

จากคำพิพากษาฎีกานี้จะ เห็นได้ว่าโดยนัยกลับกันบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับนำมาใช้กับของสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์เท่านั้น ด้วยเหตุนี้สิทธิในเครื่องหมายการค้าซึ่งผู้เขียนได้ทำการพิจารณาแล้วในบทที่ 2 ข้างต้นว่า สิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นสิ่งที่กฎหมายพิเศษรับรองและคุ้มครอง คือพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ซึ่งโดยสภาพและลักษณะแล้วไม่อาจจัดได้ว่าเป็นสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ได้ เพียงแต่จัดได้ว่าเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยพิจารณาแล้วว่าเป็นวัตถุไม่มีรูปร่างที่มีราคาได้และถือเอาได้อย่างหนึ่ง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากสภาพและลักษณะของสิทธิในเครื่องหมายการค้าแล้วจะ เห็นว่าไม่อาจจะมีการเข้าครอบครองสิทธิในเครื่องหมายการค้าทางกายภาพ (physical possession) ได้อย่างสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ซึ่งสามารถคำนวณระยะเวลาการครอบครองได้แน่นอน

ดังนั้นหลักเกณฑ์ในเรื่องการครอบครองปรบักษ์ซึ่งบังคับใช้กับสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์จึง ไม่อาจนำมาบังคับใช้กับสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึง เห็นด้วยกับผลของคำพิพากษาฎีกาที่ 677/2532 ซึ่งได้ตัดสินวางแนวไว้ว่า ไม่อาจนำหลักในเรื่องการครอบครองปรบักษ์มาใช้กับสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้

4.5.2 ปัญหาเรื่องความเป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่นำมาขายทอดตลาด

ปัญหาอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่นำมาขายทอดตลาดมิใช่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา อันเนื่องมาจากลูกหนี้เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ เมื่อมีผู้ซื้อสิทธิไปจากการขายทอดตลาดบุคคลผู้ซื้อจะได้สิทธิในเครื่องหมายการค้าไปหรือไม่

เกี่ยวกับปัญหานี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 บัญญัติว่า "สิทธิของบุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล หรือคำสั่งเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์สินในคดีล้มละลายนั้น ท่านว่ามิเสียไปถึงแม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นมีเจ้าของจำเลยหรือลูกหนี้โดยคำพิพากษาหรือผู้ล้มละลาย"

หลักในมาตรานี้มีอยู่ว่าต้อง เป็นการซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลหรือคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สินในคดีล้มละลาย ทั้งนี้ เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้ซื้อโดยสุจริตคือไม่รู้ว่าทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดนั้น เป็นของผู้นมีเจ้าของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา และจากการที่ขายทอดตลาดต้องมีการประกาศโฆษณาทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาด เพื่อให้เจ้าของอันแท้จริงมีโอกาสร้องขอทรัพย์สินได้อยู่แล้ว ฉะนั้นถ้าเจ้าของอันแท้จริงไม่ยอมมาใช้สิทธิจนเมื่อผู้ซื้อทรัพย์สินนั้นไปจากการขายทอดตลาดเช่นผู้ซื้อโดยสุจริตจะได้รับความคุ้มครอง เจ้าของอันแท้จริงจะมาติดตามเอาคืนหาได้ไม่

โดยความเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับปัญหานี้สามารถนำมาตรา 1330 มาใช้กับการขายทอดตลาดสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้เพราะว่า เป็นการซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากการขายทอดตลาดซึ่งในมาตรา 1330 ก็เป็นบทบัญญัติที่กำหนดถึงการซื้อขายทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดอยู่แล้ว ดังนั้นถ้าผู้ซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดไปโดยสุจริต คือไม่รู้ว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าอันเป็นของผู้น มีเจ้าของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา เช่นผู้ซื้อยอมได้ไปซึ่งสิทธิในเครื่องหมายการค้าอัน บุคคลที่เป็นเจ้าของที่แท้จริงในเครื่องหมายการค้าอันนี้จึงไม่อาจจะมาติดตามเอาสิทธิในเครื่องหมายการค้าอันนี้คืนได้

4.5.3 ปัญหาเรื่องการประเมินราคาสิทธิในเครื่องหมายการค้าในการขายทอดตลาด

ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นจำเป็นต้องมีการประเมินราคาสิทธิในเครื่องหมายการค้าเพื่อให้ทราบถึงราคาที่เป็นจริงหรือใกล้เคียงที่สุดเพื่อเจ้าหน้าที่จะได้นำไปใช้ประกอบดุลยพินิจในการอนุมัติการขายทอดตลาดหรือคำนวณค่าธรรมเนียมกรณีที่มีการยึดแล้วแต่ไม่มีการขายทอดตลาด โดยที่ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการประเมินราคาทรัพย์สิน กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่ประเมินราคาทรัพย์สินได้แก่ เจ้าพนักงานในฝ่ายประเมินราคาทรัพย์สิน ซึ่งมีวิธีการประเมินราคาแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับทรัพย์สินที่จะประเมินราคานั้นเป็นทรัพย์สินชนิดใด เช่น ในกรณีการประเมินราคาที่ดินจะถือหลักเปรียบเทียบราคาตลาดหรืออิงราคาใกล้เคียงราคาตลาดให้มากที่สุด หรือในการประเมินราคาหุ้นในบริษัทต่าง ๆ ให้คิดโดยใช้อัตราการวิเคราะห์ทางการเงินหรือใช้ราคาของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นเกณฑ์การประเมิน เป็นต้น

ในกรณีของการขายทอดตลาดสิทธิในเครื่องหมายการค้านั้นก็จำเป็นต้องมีการประเมินราคาสิทธิในเครื่องหมายการค้า แต่เนื่องจากสิทธิในเครื่องหมายการค้าไม่มีราคาตลาดเพราะไม่ใช่เป็นสิ่งที่มีการซื้อขายกันอยู่เป็นปกติ จึงจำต้องหาหลักเกณฑ์เพื่อนำมาใช้ในการประเมินราคาเพื่อให้ได้ราคาราคาที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

เกี่ยวกับเรื่องการประเมินราคาสิทธิในเครื่องหมายการค้านี้ได้มีนักกฎหมายท่านหนึ่ง⁷ ได้กล่าวไว้ว่า "ในการตีราคาค่าสิทธินี้ให้คำนึงถึงความสามารถในการสร้างฐานะทางตลาดของกิจการค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านี้ว่า ถ้ากิจการนั้นเมื่อใช้เครื่องหมายการค้าแล้วจะมีผลต่อกิจการค้าที่ดำเนินอยู่อย่างไรบ้าง การค้าจะมีค่ามีราคาขึ้นมาได้จริง ๆ ก็ต่อเมื่อกิจการค้านำเครื่องหมายการค้านี้มาใช้แล้วเท่านั้น ยิ่งใช้เครื่องหมายการค้านี้เป็นเวลานานเท่าใด และใช้

⁷ ปริญญา ตีผดุง, "ความคิดพื้นฐานของกฎหมายเครื่องหมายการค้า", บทบัญญัติ เล่มที่ 47 ตอน 4, มิถุนายน 2534), หน้า 118.

ให้แพร่หลายมากขึ้นเท่าใดมูลค่าราคาของ เครื่องหมายการค้านั้นก็สูงตามขึ้นไปเท่านั้น หลังจากที่
ได้ใช้ เครื่องหมายการค้ามาเป็นเวลานานและ เป็นที่แพร่หลายแล้ว เครื่องหมายการค้านั้นก็มักติด
ศัพท์หรือมีชื่อเสียงในทางการค้าอันเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการตลาดและการขายสินค้าหรือกิจ
การบริการภายใต้เครื่องหมายการค้านั้น"

จากคำกล่าวนี้ทำให้เห็นได้ว่า การประเมินราคาสิทธิในเครื่องหมายการค้าให้คำนึงถึง
ความเกี่ยวพันของ เครื่องหมายการค้ากับกิจการ ถ้าการใช้เครื่องหมายการค้ามีผลถึงการสร้าง
ฐานะทางการตลาดของกิจการมากจะทำให้สิทธิในเครื่องหมายการค้ามีค่ามากขึ้นด้วย

นอกจากนี้การกำหนดมูลค่าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าในทางบัญชีได้กำหนดให้สิทธิ
ในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างชนิดหนึ่ง (Intangible Assets) ซึ่งถือเป็น
ทรัพย์สินอย่างหนึ่งของทางบริษัทและมีการกำหนดราคาของสินค้านี้ไว้ด้วยโดยอาศัยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ
เหล่านี้คือ 1. ให้คำนึงถึงการมีส่วนในการทำกำไรได้สูงหรือไม่ของสิทธิในเครื่องหมายการค้า, สิทธิ
ในเครื่องหมายการค้านั้นมีศักยภาพสูงพร้อมที่จะนำมาใช้ในการดำเนินกิจการค้าต่อไปหรือไม่,
สถานภาพของบริษัทในตลาด, ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าและการโฆษณาสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า
นั้นในการกำหนดมูลค่าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าในทางบัญชีนั้นกับบัญชีจะเป็นผู้ที่มีความสามารถ
ในการกำหนดมูลค่าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ใช้ในแต่ละบริษัทนั้น ๆ⁸

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁸ Charles T. Horngren and Gary L. Sundem. Introduction to Management Accounting Eighth Edition (Prentice - Hall International Editions, 1990). P.666.

ในกรณีนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าเครื่องหมายการค้ามีหน้าที่ในการแยกแยะหรือระบุตัวสินค้าชนิดหนึ่งออกจากสินค้าอีกชนิดหนึ่งภายใต้เครื่องหมายการค้าที่แตกต่างกัน ซึ่งถ้าเครื่องหมายการค้าสามารถทำหน้าที่นี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือทำให้ผู้บริโภคสินค้าสามารถรู้ได้ทันทีถึงคุณภาพของสินค้า เมื่อพิจารณาถึงเครื่องหมายการค้านี้ถ้าเป็นเช่นนั้นเครื่องหมายการค้านี้ก็จะเป็นที่รู้จักแพร่หลายจะส่งผลให้กิจการค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านี้มีกิจการค้าขายที่ดีตามไปด้วย ฉะนั้นหลักเกณฑ์ในการตราค่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าจึงควรที่จะคำนึงถึงความเกี่ยวพันระหว่างกิจการค้ากับเครื่องหมายการค้านี้ด้วยว่ามีส่วนในการตลาดของกิจการค้านั้นเป็นประการใด ถ้าเครื่องหมายการค้านี้ช่วยให้การตลาดของกิจการค้านั้นดีเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่ว ๆ ไปเช่นนั้น มูลค่าของสิทธิในเครื่องหมายการค้านี้ควรจะมียุทธศาสตร์มากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้จะต้องนำปัจจัยต่าง ๆ ที่หลักการทำงานบัญชีได้กำหนดไว้ดังที่กล่าวมาข้างต้นมาพิจารณาประกอบกันไป ก็จะทำให้ทราบราคาประเมินของสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น

อนึ่ง มีข้อสังเกตประการหนึ่งเกี่ยวกับกรณีสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ทำการขายทอดตลาดมีภาระผูกพัน อาทิเช่น มีสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้านี้อยู่ ดังนี้ผู้เขียนเห็นว่าในกรณีราคาประเมินของสิทธิในเครื่องหมายการค้านี้ควรที่จะมีราคาที่ต่ำกว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีภาระอนุญาตให้ใช้สิทธิอยู่ เนื่องจากเป็นที่สังเกตเห็นได้ว่าผู้ซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่มีภาระผูกพันจากการขายทอดตลาดย่อมต้องรับปั้งหน้าที่และความผูกพันที่เจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าเดิมมีอยู่กับผู้ได้รับอนุญาต ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในหัวข้อ 4.5.4

ปัญหาที่ต้องทำการพิจารณาต่อไปก็คือ ผู้มีหน้าที่ในการประเมินราคาสิทธิในเครื่องหมายการค้าควรจะเป็นผู้ใด

ในปัญหานี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าถ้าจะให้ "เจ้าพนักงานในการประเมินราคาทรัพย์สิน" เป็นผู้มีหน้าที่กำหนดราคาสิทธิในเครื่องหมายการค้าแต่เพียงผู้เดียว กรณีอาจเกิดปัญหานี้ได้ เพราะ เจ้าพนักงานประเมินราคาทรัพย์สินไม่มีประสบการณ์หรือความชำนาญในการประเมินราคาสิทธิ

ในเครื่องหมายการค้าซึ่งอาจทำให้ได้ราคาที่ไม่ใกล้เคียงความเป็นจริง ดังนั้นจึงต้องมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะและต้องเป็นผู้ที่ได้รับการเชื่อถือจากบุคคลทั่วไปมาเป็นผู้ประเมินราคาพร้อมกับเจ้าพนักงานประเมินราคาทรัพย์สิน ดังกล่าวมาแล้วว่าการกำหนดมูลค่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าในทางบัญชีมีการกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการคำนวณมูลค่าของสิทธิในเครื่องหมายการค้า ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรกำหนดให้ "ผู้เชี่ยวชาญทางบัญชี" เป็นผู้กำหนดมูลค่าของสิทธิในเครื่องหมายการค้า เพราะบุคคลเหล่านี้จะมีความสามารถและประสบการณ์ในการกำหนดราคาสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้โดยอาศัยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาซึ่งก็มีแนวทางเป็นอย่างเดียวกับความเห็นของนักกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น ก็จะทำให้ได้ราคาสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพื่อใช้ประกอบการขายทอดตลาดต่อไป โดยการนำ "ผู้เชี่ยวชาญทางบัญชี" เข้ามาช่วยกำหนดมูลค่าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าร่วมกับเจ้าพนักงานประเมินราคาทรัพย์สินนี้ ได้มีระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการประเมินราคาทรัพย์สิน สำนักงานวางทรัพย์กลางและสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ภูมิภาค พ.ศ. 2524⁹ ได้กำหนดว่าในกรณีที่จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญให้ดำเนินการได้ ดังที่กำหนดไว้ในหมวด 1 เรื่อง เจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่ประเมินราคาทรัพย์สินและอำนาจหน้าที่ โดยกำหนดไว้ในข้อ 5 ว่า "ในการประเมินราคาทรัพย์สินบางประเภท หากมีความจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญพิเศษ หรือผู้มีความรู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินราคาให้อธิบดีกรมบังคับคดี รองอธิบดีกรมบังคับคดี หัวหน้าสำนักงานวางทรัพย์กลางหรือหัวหน้าสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ภูมิภาคสั่งให้ดำเนินการได้"

⁹ กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม, "ประมวลระเบียบราชการ คำสั่ง และข้อบังคับ", พิมพ์ครั้งที่ 3 (2534).

4.5.4 ปัญหาเรื่องกรณีที่สัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าอยู่ในขณะที่มีการขายทอดตลาดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน

กรณีอาจเป็นปัญหาขึ้นได้ว่าในขณะที่มีการขายทอดตลาดสิทธิในเครื่องหมายการค้าซึ่งมีการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าอยู่ด้วย เช่นนี้ สัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้านี้จะตกต่อไปยังผู้ซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดหรือไม่

ดังเราได้พิจารณามาแล้วในบทที่ 2 ว่าการอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าจะมีได้ก็แต่เฉพาะในกรณีของ เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนเท่านั้น เนื่องจากการอนุญาตให้ใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้านั้นจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อนายทะเบียนด้วย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 68 ส่วนกรณีที่ เป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีทะเบียนกฎหมายจะไม่อาจล่วงรู้ว่าได้มีการอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้า นั้น เนื่องจากมิได้มีการดำเนินการทางทะเบียนมาตั้งแต่ต้น

นอกจากนั้นพระราชบัญญัติ เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ยังได้บัญญัติถึงกรณีที่สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้าจะสิ้นสุดไปเมื่อใดโดยบัญญัติไว้ใน มาตรา 76 ว่า "ในกรณีที่มีการ เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าใด การอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้านั้นย่อมสิ้นสุดไปด้วย" ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าถ้ามีการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าใด การอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้านั้นย่อมสิ้นสุดไปด้วยและในทางกลับกันถ้าไม่มีการ เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าใด การอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้านั้นก็ยังคงอยู่ต่อไป

จึงสรุปได้ว่าหากเป็นกรณีที่สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้ามิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น การอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าจะสิ้นสุดไปก็ต่อเมื่อมีการ เพิกถอนทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มีการอนุญาตให้ใช้กันนั้น ส่วนกรณีที่มิได้กำหนดไว้ในสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าว่าให้การอนุญาตสิ้นสุดไปด้วยประการใดบ้างก็ให้เป็นไปตามนั้น

ในกรณีที่มีการขายทอดตลาดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนนั้น ผู้ซื้อสิทธิใน
เครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดซึ่งถือว่าเป็นผู้รับโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้านั้นมา
ถ้าต้องการเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในเครื่องหมายการค้านั้นเพื่อที่จะได้รับความคุ้มครองจาก
กฎหมายอย่างเต็มที่ก็ต้องไปจดทะเบียนการโอนนั้นด้วย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 51 ซึ่งจะ เห็น
ได้ว่าเป็นการเปลี่ยนชื่อบุคคลที่มีสิทธิในเครื่องหมายการค้าในทะเบียนมาเป็นชื่อผู้รับโอน กรณีจึง
ไม่เข้าเรื่องการเพิกถอนทางทะเบียนแต่อย่างใด

เมื่อกรณีเป็นเช่นนี้ทำให้เห็นได้ว่าสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าที่มีอยู่ในขณะที่มี
การขายทอดตลาดสิทธิในเครื่องหมายการค้ายังคงติดไปกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าด้วย

สืบเนื่องจากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 57
ซึ่งบัญญัติว่า "เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้วอาจร้องขอต่อนายทะเบียนให้สั่งเพิก
ถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของตนเองได้ แต่ในกรณีที่มีการจดทะเบียนสัญญาอนุญาต
ให้ใช้เครื่องหมายการค้านั้นการเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นต้องได้รับความยินยอม
จากผู้รับอนุญาตด้วย เว้นแต่สัญญาอนุญาตดังกล่าวจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น" ดังนั้นกรณีอาจเป็น
ปัญหาอีกได้ว่าเมื่อถือว่าสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าติดไปกับผู้รับโอนสิทธิในเครื่องหมาย
การค้าจากการขายทอดตลาดด้วย เมื่อมีการเปลี่ยนตัวผู้เป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้า
แล้ว เจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าต้องแจ้งไปยังผู้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้านั้นเพื่อให้
ผู้รับอนุญาตให้ความยินยอมในการเปลี่ยนเจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือไม่

จากบทบัญญัติมาตรา 57 นี้ทำให้เห็นได้ว่า ถ้ามีการเพิกถอนทะเบียนเครื่องหมาย
การค้าแล้ว เจ้าของเครื่องหมายการค้าต้องแจ้งการขอเพิกถอนทะเบียนไปให้ผู้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมาย
การค้าทราบด้วย เพื่อที่จะให้ผู้รับอนุญาตให้ความยินยอมในการขอเพิกถอนทะเบียนเครื่องหมาย
การค้านั้น เหตุที่กฎหมายต้องบัญญัติไว้เช่นนี้ก็เพราะว่า มาตรา 76 กำหนดไว้ว่า ถ้ามีการเพิก

ถอนทะเบียนเครื่องหมายการค้าการอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้านี้ย่อมสิ้นผลไปด้วย มาตรา 57 จึงต้องบัญญัติไว้เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้รับอนุญาต เพราะจะมีผลทำให้ผู้รับอนุญาตไม่ได้รับอนุญาตไปด้วย เนื่องมาจากสัญญาอนุญาตสิ้นผลตามไปด้วย

ในกรณีการขายทอดตลาดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ต้องมีการเปลี่ยนตัวเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้านี้ ดังเราพิจารณามาแล้วว่าสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้ายังคงตกติดไปกับสิทธิในเครื่องหมายการค้านี้ด้วย ซึ่งในกรณีนี้จะเห็นได้ว่าผู้รับอนุญาตนี้ไม่ได้รับผลกระทบกระเทือนแต่อย่างใด สัญญาอนุญาตยังคงอยู่ไม่สิ้นผลไปเพราะเหตุที่มีการเปลี่ยนผู้เป็นเจ้าของ ฉะนั้นเมื่อกรณีเป็นเช่นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าการซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนด้วยนั้น ผู้รับโอนสิทธิจากการขายทอดตลาดไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าแต่อย่างใด

เมื่อกรณีเป็นเช่นนี้ความผูกพันระหว่างเจ้าของเครื่องหมายการค้าคนใหม่กับผู้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าควรที่จะต้องถือปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาอนุญาตที่มีอยู่แล้ว เพราะมีฉะนั้นแล้วจะเป็นการสร้างความเสี่ยงเปรียบเทียบกับผู้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าได้ ส่วนในด้านของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่เป็นผู้ซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดนั้นย่อมสามารถตรวจสอบเอกสารทางทะเบียนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จะทำการขายทอดตลาด เพื่อตรวจสอบว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้านี้มีภาระผูกพัน อาทิเช่น มีการอนุญาตให้ใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้านี้หรือไม่ ก่อนที่จะทำการเข้าสู่ราคาเพราะการอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อนายทะเบียน ซึ่งหากสิทธิในเครื่องหมายการค้านี้มีการอนุญาตให้ใช้สิทธิอยู่ด้วย การเสนอราคาย่อมต่ำกว่ากรณีที่เป็นสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีภาระผูกพันใด ๆ

กรณีอาจเกิดปัญหาอีกได้ว่าในกรณีนี้ผู้รับโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าและผู้รับอนุญาต ต้องขอเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนหรือไม่

จากพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 68(1) บัญญัติว่า "เงื่อนไข หรือข้อกำหนดระหว่างเจ้าของ เครื่องหมายการค้าและผู้ขอจดทะเบียนเป็นผู้ได้รับอนุญาตที่จะทำ ให้เจ้าของ เครื่องหมายการค้าสามารถควบคุมคุณภาพของสินค้าของผู้จดทะเบียนเป็นผู้ได้รับ อนุญาตได้อย่างแท้จริง" และ

ในมาตรา 71 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า "เจ้าของ เครื่องหมายการค้าและผู้ได้รับอนุญาต อาจร่วมกันร้องขอต่อนายทะเบียนให้แก้ไข เปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนสัญญาอนุญาตให้ใช้ เครื่อง หมายการค้าในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ เครื่องหมายการค้า นั้น หรือในส่วนที่เกี่ยวกับ เงื่อนไขหรือข้อกำหนดที่เจ้าของ เครื่องหมายการค้าได้กำหนดไว้ในสัญญาอนุญาตดังกล่าวได้ และให้นำ มาตรา 69 มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

ในมาตรา 72 วรรคแรก บัญญัติว่า "เจ้าของ เครื่องหมายการค้าและผู้ได้รับอนุญาต อาจร่วมกันร้องขอต่อนายทะเบียนให้สั่ง เพิกถอนการจดทะเบียนสัญญาอนุญาตให้ใช้ เครื่องหมาย การค้าได้"

และในมาตรา 77 บัญญัติว่า "ในกรณีที่สัญญาอนุญาตให้ใช้ เครื่องหมายการค้ามิได้ กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เจ้าของ เครื่องหมายการค้ามีสิทธิที่จะใช้ เครื่องหมายการค้า นั้น เสียเองหรือ จะอนุญาตให้บุคคลอื่นนอกจากผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ เครื่องหมายการค้า นั้นอีกก็ได้"

จากบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ที่กล่าวมาทำให้เห็นได้ว่า เจ้าของสิทธิในเครื่องหมาย การค้าและผู้รับอนุญาตให้ใช้นั้นมีสิทธิร่วมกันอยู่ด้วย เช่น อาจร่วมกันขอให้เพิกถอนการจดทะเบียน สัญญา อนุญาตให้ใช้ เครื่องหมายการค้าได้ หรืออาจจะร่วมกันร้องขอต่อนายทะเบียนให้มีการแก้ไข เปลี่ยน

แปลงรายการจดทะเบียนสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้านั้น นอกจากนั้นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าต้องสามารถควบคุมคุณภาพของสินค้าที่ผู้รับอนุญาตจะผลิตขึ้นมาด้วย และเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้ายังมีสิทธิใช้เครื่องหมายการค้าที่มีการอนุญาตให้ใช้กันอยู่นั้นด้วย

ดังนั้น โดยความเห็นของผู้เขียนเมื่อได้มีการซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดแล้ว เจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าคนใหม่กับผู้รับอนุญาตสามารถที่จะทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนเกี่ยวกับสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้านั้นได้ อาทิเช่น เรื่องการขอเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดในสัญญา, การกำหนดให้ผู้เป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้ามีสิทธิใช้เครื่องหมายการค้านั้นด้วย, การกำหนดเรื่องการอนุญาตช่วง เป็นต้น เพื่อความเหมาะสมระหว่างผู้เป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าคนใหม่กับผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ

4.5.5 การบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าควรที่จะยึดสิทธิไปพร้อมทั้งกิจการค้าด้วยหรือไม่

กรณีนี้อาจเป็นปัญหาขึ้นมาได้เนื่องจากแต่เดิมนั้นพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2474 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าไว้ว่า จะโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้เมื่อโอนพร้อมกับกิจการค้าขายสินค้านั้น ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 31 ว่า "สิทธิในเครื่องหมายการค้านั้นโอนกันได้แต่เฉพาะเมื่อโอนพร้อมกับกิจการค้าขายสินค้าที่ได้จดทะเบียนให้เครื่องหมายนั้น"

ปัญหานี้เมื่อพิจารณาถึงบทบาทและหน้าที่ของสิทธิในเครื่องหมายการค้าแล้ว จะเห็นได้ว่าเครื่องหมายการค้านี้ใช้ในการระบุ (Identify) และแยกแยะ (distinguish) ตัวสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าหนึ่งออกจากสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าอีกเครื่องหมายหนึ่ง ซึ่งจากบทบาทและหน้าที่ของเครื่องหมายการค้าทำให้เห็นได้ว่าสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าอันหนึ่งย่อมมีความแตกต่างจากสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าอีกอันหนึ่ง โดยจะเป็นประโยชน์กับผู้บริโภค

การเลือกซื้อสินค้าที่ตนต้องการได้ โดยที่คุณภาพของสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าแต่ละ เครื่องหมายการค้าก็มีความแตกต่างกันออกไปซึ่งในการผลิตสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้า นั้น ๆ ก็ไม่แน่ว่าจะเป็นการผลิตสินค้าจากกิจการค้าแห่งหนึ่งแห่งใดเพียงที่เดียว อาจจะมีการผลิตสินค้าจากกิจการค้าอื่น ๆ ก็ได้ซึ่งสินค้าที่ผลิตขึ้นมาจะต้องมีคุณภาพเหมือนกัน โดยใช้เครื่องหมายการค้าอันเดียวกัน ในการผลิตสินค้าจากกิจการหลายแห่งนี้ก็ไม่เป็นการทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิด และไม่เป็นการขัดต่อบทบาทและหน้าที่ของ เครื่องหมายการค้าแต่อย่างใดด้วย เพราะสินค้ายังคงอยู่ภายใต้เครื่องหมายการค้า นั้น ๆ ซึ่งผู้บริโภคสามารถระบุแยกแยะในการเลือกซื้อสินค้าได้อยู่แล้ว

จากที่กล่าวมาทำให้เห็นได้ว่า เครื่องหมายการค้ากับกิจการค้าขายนั้นสามารถแยกส่วนออกจากกันได้ และยังเป็น การแสดงว่าการผลิตสินค้าอาจจะมาจากที่ใด ๆ ก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมีผู้ผลิตสินค้านั้นรายใดรายหนึ่ง โดยเฉพาะ เพียงแต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของ เจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้า นั้น

ปัญหาเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า การโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าไม่จำเป็นต้องโอนพร้อมกับกิจการแต่อย่างใด เพราะ เครื่องหมายการค้ากับกิจการค้าขายนั้นสามารถแยกส่วนออกจากกันได้โดยอยู่แล้ว นอกจากนั้นถ้าการยืมสิทธิในเครื่องหมายการค้าเมื่อมีการขายทอดตลาดจะต้องโอนกิจการไปด้วยก็อาจจะเกิดปัญหาแก่ผู้รับโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดได้ เพราะ เจ้าของสิทธิอาจจะไม่ต้องการกิจการดั้งเดิมนั้น เพียงแต่ต้องการเครื่องหมายการค้า นั้นมาใช้ในกิจการค้าซึ่งตนมีอยู่แล้วก็ได้ และกิจการค้าขายเดิมนั้นถ้าสามารถแยกโอนได้แล้วลูกหนี้ซึ่งเป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าคนเดิมก็สามารถดำเนินกิจการของตนต่อไปได้ ซึ่งผลประการนี้ก็จะทำให้ลูกหนี้ไม่สิ้นเนื้อประดาตัวไปเลย ถ้าสิทธิในเครื่องหมายการค้า นั้นมีราคาซื้อขายในการขายทอดตลาดเพียงพอแก่การชำระหนี้แล้ว แต่ในการดำเนินกิจการต่อไปของลูกหนี้นั้นจะต้องเป็นการดำเนินกิจการภายใต้เครื่องหมายการค้าอันใหม่ มิใช่ เครื่องหมายการค้าเดิมเพราะ เครื่องหมายการค้า เดิมนั้นได้ถูกบังคับคดีและขายทอดตลาดซึ่งมีการโอนเปลี่ยนมือไปแล้ว

ที่ต้องกล่าว เช่นนี้ ก็เพราะว่า ถ้าผู้ลืกหน้ใช้ เครื่องหมายการค้า เดิมนั้นต่อไป ลูกหน้ อาจจะใช้ เครื่องหมายการค้า นั้นไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่จะมาเป็นเจ้าของ เครื่องหมายการค้า ใหม่ก็ได้ เช่น ลูกหน้ผลิตสินค้าภายใต้ เครื่องหมายการค้า เดิมโดยที่มีคุณภาพของสินค้าที่ด้อยลง ไป ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่จะมาเป็น เจ้าของสิทธิใน เครื่องหมายการค้า คนใหม่ในแง่ของความเชื่อถือของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าภายใต้ เครื่องหมายการค้า นั้นลดลงไป นอกจากนี้ หากเจ้าของ เครื่องหมายการค้า คนเดิมยังคงฝ่าฝืนโดยใช้ เครื่องหมายการค้า นั้นอยู่ต่อไปย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัติ เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ในฐานะปลอมหรือเลียน เครื่องหมายการค้า ของบุคคลอื่นแล้วแต่กรณี อีกทั้ง เจ้าของ เครื่องหมายการค้า คนใหม่อาจฟ้อง เจ้าของ เครื่องหมายการค้า คนเดิมในฐานะละเมิดสิทธิใน เครื่องหมายการค้า เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายได้อีกด้วย ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายดังกล่าว จึงไม่ควรให้ผู้ลืกหน้ตามคำพิพากษาใช้ เครื่องหมายการค้า นั้นต่อไป โดยการห้ามมิให้ใช้นั้นสามารถกระทำได้โดย เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่ง ไม่ให้ เจ้าของ เดิมใช้ เครื่องหมายการค้า นั้นต่อไป

แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่พระราชบัญญัติ เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติถึงการโอนสิทธิใน เครื่องหมายการค้า ว่าจะโอนพร้อมกับกิจการค้าหรือไม่ก็ได้ ซึ่งก็จะมีผลทำให้ปัญหาเกี่ยวกับการโอนสิทธิใน เครื่องหมายการค้า จะต้องโอนไปพร้อมกับกิจการค้าหรือไม่หมดไป โดยที่บัญญัติไว้ในมาตรา 49 ว่า "สิทธิใน เครื่องหมายการค้า ที่ได้จดทะเบียนแล้วย่อมโอนหรือรับมรดกกันได้ ทั้งนี้ จะ เป็นการโอนหรือรับมรดกพร้อมกับกิจการที่เกี่ยวกับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วหรือไม่ก็ได้"

4.5.6 ปัญหาเรื่องสิทธิของบุคคลภายนอกอันเกี่ยวกับการบังคับคดีกับสิทธิใน เครื่องหมายการค้า

ตามที่ได้อธิบายถึง เรื่องการยึดสิทธิใน เครื่องหมายการค้า ของลูกหน้ตามคำพิพากษามาแล้วข้างต้น จะเห็นว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจยึดสิทธิใน เครื่องหมายการค้า ของลูกหน้เอาออกขายทอดตลาดเพื่อ เอาเงินชำระหนี้แก่ เจ้าหน้ตามคำพิพากษาได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อสิทธิใน เครื่องหมายการค้า

หมายการค้ำที่เจ้าพนักงานบังคับคดีค้ำมาเนั้นจะ เป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ตาม แต่ในบางครั้ง บุคคลภายนอกอาจจะมีสิทธิเหนือสิทธิในเครื่องหมายการค้าของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่จะได้รับชำระหนี้หรือส่วนแบ่งจากสิทธินั้น ถ้ายอมให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดและขายทอดตลาดสิทธิในเครื่องหมายการค้าเอาเงินใช้หนี้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นค้ำมาเนั้นทั้งหมดแล้ว บุคคลภายนอกที่มีสิทธิดังกล่าวก็จะได้รับความเสียหายและจะกลายเป็นว่าสิทธิของบุคคลภายนอกนั้นไม่ได้รับความคุ้มครอง เกี่ยวกับเรื่องนี้กฎหมายจึงบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลภายนอกที่จะไม่ถูกระทบกระเทือนเนื่องจากการบังคับคดีไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไว้หลายกรณีด้วยกัน คือ กรณีเจ้าของทรัพย์สินอันแท้จริง ร้องขังทรัพย์ (มาตรา 288) กรณีของเจ้าหนี้การจำนองหรือมีปริมสิทธิขอรับชำระหนี้ก่อน (มาตรา 289), กรณีของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอรับส่วนเฉลี่ยทรัพย์ (มาตรา 290) และกรณีของผู้มีสิทธิตามมาตรา 287 อันได้แก่เจ้าของร่วม ผู้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้อยู่ก่อนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1300 เป็นต้น

ซึ่งในเรื่องสิทธิของบุคคลภายนอกอันเกี่ยวกับการบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้า นั้นผู้เขียนจะวิเคราะห์ในประเด็นของเจ้าของร่วมสิทธิในเครื่องหมายการค้าว่าจะมีสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 หรือไม่

เจ้าของร่วม

ในกรณีที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ผูกยึดร่วมกับลูกหนี้ ตามคำพิพากษานั้น จะถือได้หรือไม่ว่าเจ้าของร่วมเป็นผู้ทรงสิทธิที่อาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องกรรมสิทธิ์ร่วม (มาตรา 1356-1366) แล้วจะเห็นได้ว่า ผู้เป็นเจ้าของรวมมีสิทธิบังคับเหนือทรัพย์สินนั้นหลายประการ ซึ่งสิทธิประการหนึ่งก็คือ เจ้าของรวมอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย ดังนั้นแม้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะมีอำนาจนายยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทุกชั้น แม้ทรัพย์สิน

นั้นจะมีบุคคลอื่นมีกรรมสิทธิ์รวมอยู่ในทรัพย์สินนี้ก็ตาม แต่เมื่อขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นได้แล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะเอาเงินได้จากการขายชำระหนี้ทั้งหมดไม่ได้ ต้องคืนให้เจ้าของร่วมกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามส่วนของเขา นอกจากนี้ผู้เป็นเจ้าของร่วมยังมีสิทธิร้องขอคืนส่วนของตนในทรัพย์สินที่ถุกยึดนั้นด้วย¹⁰

เราจะเห็นว่าเจ้าของร่วมมีสิทธิขอคืนส่วนของตนในทรัพย์สินที่ถุกยึดได้ตามหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 ดังนั้น ในกรณีของเจ้าของร่วมสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ถุกยึดเพื่อทำการขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ควรจะมีสิทธิขอคืนส่วนตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 287 นี้ด้วยเช่นกัน เพราะเนื่องมาจากสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิยึดเพื่อนำออกขายทอดตลาดได้เพียงแต่ลักษณะของสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนซึ่งแตกต่างจากลักษณะของทรัพย์สินโดยทั่ว ๆ ไปเท่านั้น และเมื่อสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นสิ่งที่ถุกบังคับคดีได้แล้วหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 ก็ควรนำมาบังคับใช้ด้วยเช่นกัน

4.5.7 ปัญหาเกี่ยวกับการที่เจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าก่อให้เกิด โอน หรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ถุกยึด

ปัญหาอันเป็นกรณีสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้ถุกเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ต่อมาเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้ทำการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าไปยังบุคคลอื่น ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้จะมีผลกระทบต่อการใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นประการใดบ้าง

10 ประพนธ์ ศาคะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธี
การชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 298.

ในกรณีของสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน คงจะไม่เกิดปัญหานี้แต่อย่างใด เพราะในการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้านั้นต้องมีการแจ้งการยึดไปให้นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ทราบอยู่แล้ว และเนื่องจากการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนต้องมีการจดทะเบียนต่อนายทะเบียนด้วย จึงจะทำให้การโอนนั้นจึงจะมีผลใช้บังคับได้ ดังนั้น ถ้าจะมีการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนนายทะเบียนจะต้องทราบเรื่องการโอนจึงไม่อาจจะทำได้ เพราะนายทะเบียนไม่อาจจะดำเนินการได้ เนื่องจากสิทธิในเครื่องหมายการค้าถูกยึดอยู่

กรณีอาจเกิดปัญหานี้ในกรณีของสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียน เพราะผู้เป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าสามารถทำการโอนได้ถึงแม้สิทธินั้นจะถูกยึดอยู่ก็ตาม เนื่องจากการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนอาศัยเรื่องการแสดงเจตนาของคู่สัญญาถ้าตกลงกันได้แล้วการโอนสิทธิ์ก็เกิดขึ้น

เกี่ยวกับเรื่องนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 305(1) บัญญัติว่า "การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิดโอนหรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกยึดภายหลังที่ได้ทำการยึดไว้แล้วนั้น หอวาจาชัยนแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ถึงแม้ว่าราคาแห่งทรัพย์สินนั้นจะเกินกว่าจำนวนหนี้ตามคำพิพากษาและค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้องและการบังคับคดีและลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้จำหน่ายทรัพย์สินเพียงส่วนที่เกินจำนวนนั้นก็ตาม"

หลักในมาตรานี้ว่าการก่อให้เกิด โอนหรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกยึดที่จะชั้ยนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้นั้น ต้องเป็นเรื่องที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิดหรือโอน หรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินภายหลังที่ทรัพย์สินนั้นได้ถูกยึดโดยชอบแล้ว คือเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษายึดทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อขายทอดตลาดแล้ว ลูกหนี้ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่มีอำนาจจะกระทำการอันเป็นการเสื่อมเสียต่อการบังคับคดีตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แม้ลูกหนี้ตาม

คำพิพากษาจะ โอนทรัพย์สินเพียงบางส่วนก็มีอาจายันต่อ เจ้าหนี้และ เจ้าพนักงานบังคับคดีได้¹¹

จากหลักเกณฑ์ในมาตรา 305(1) ทำให้เห็นได้ว่า การโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าของลูกหนี้ตามคำพิพากษาภายหลังจากที่สิทธิในเครื่องหมายการค้าถูกยึดโดยชอบแล้ว จะขายยันต่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือ เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้ ซึ่ง เมื่อกรณีเป็นเช่นนี้การโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าจึงไม่มีผลต่อการยึดสิทธิแต่ประการใด ผู้รับโอนจะมาอ้างว่าตนได้รับโอนมาโดยสุจริตก็ไม่ได้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและ เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงสามารถนำสิทธิในเครื่องหมายการค้าออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ต่อไป

แต่ถ้ามีการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าก่อนมีการยึด กรณีเช่นนี้หลักเกณฑ์ในมาตรา 305(1) คงใช้บังคับไม่ได้จำกัดถือว่าการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้านั้นจะมีผลใช้ได้เพราะหลักในมาตรา 305(1) นี้จะต้อง เป็นการโอนภายหลังที่มีการยึดโดยชอบแล้ว เท่านั้น แต่ในกรณีถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเห็นว่าการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น เป็นการทำนิติกรรมให้ตนเองในฐานะ เจ้าหนี้เสียเปรียบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 237 ก็ได้บัญญัติทางแก้ไว้ว่า "เจ้าหนี้ชอบที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้ซึ่งนิติกรรมใด ๆ อันลูกหนี้ได้กระทำลงทั้งรู้อยู่ว่าจะ เป็นทางให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ..." เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนการโอนนั้นเสียได้ถ้าลูกหนี้ได้กระทำลงโดยรู้อยู่แล้วว่าจะ เป็นการทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ

11 เรื่องเดียวกัน, หน้า 245-246.

กรณีอาจเป็นปัญหาได้ว่า การที่มาตรา 305(1) บัญญัติว่า "การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิด โอน หรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินที่ตกยึดภายหลังที่ได้ทำการยึดไว้แล้วนั้น หากอาจใช้ยื่นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่..." นั้น ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้โอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าไปให้แก่บุคคลภายนอกก่อนมีการขายทอดตลาดสิทธิ ดังนั้นแล้ว หากผู้รับโอนไปนั้นมาอ้างสิทธิความเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าต่อผู้ซื้อจากการขายทอดตลาด ผู้ซื้อจากการขายทอดตลาดจะยื่นผู้รับโอนนั้นได้หรือไม่ เพราะมาตรา 305(1) บัญญัติเพียงว่าการโอนนั้นจะใช้ยื่นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้

ในปัญหานี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า แม้กรณีจะเป็นปัญหาจากถ้อยคำในตัวบทดังกล่าว แต่ผู้ซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดก็น่าจะได้รับความคุ้มครองในกรณีเช่นนี้ได้ โดยอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 ซึ่งบัญญัติว่า "สิทธิของบุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลหรือเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์สินในคดีล้มละลายนั้น ท่านว่ามีเสียไปถึงแม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ของจำเลยหรือลูกหนี้โดยคำพิพากษาหรือล้มละลาย" เพราะแม้ทรัพย์สินจะไม่ใช่ของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษามาแต่ต้น เมื่อยึดขายทอดตลาดแล้วผู้ซื้อจากการขายทอดตลาดก็ยังได้รับความคุ้มครอง ฉะนั้นในกรณีที่สิทธิในเครื่องหมายการค้าเพิ่งมาเปลี่ยนมือภายหลังการยึดแล้ว ผู้ซื้อจากการขายทอดตลาดก็น่าจะได้รับความคุ้มครองดุจเดียวกัน

ดังนั้นจากบทบัญญัติมาตรานี้บุคคลผู้รับโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะมาอ้างสิทธิใด ๆ ต่อผู้ซื้อสิทธิในเครื่องหมายการค้าจากการขายทอดตลาดที่ซื้อสิทธิมาโดยสุจริต คือไม่รู้อะไรที่ถือว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าอันเป็นของผู้โอนมีใช้ของจำเลยหรือของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้